

Naš tednik

Kronika

kulturno - politično glasilo

svetovnih in domačih dogodkov

9. leto / številka 4

V Celovcu, dne 24. januarja 1957

Cena 1 tiling

„Primate tatu!“

Dne 15. januarja 1957 so se koroški Slovenci in gradiščanski Hrvati obrnili v smislu člena 34 avstrijske državne pogodbe na veleposlanike štirih velesil na Dunaju, ki so 15. maja 1955 podpisali državno pogodbo.

Ker je celotna državna pogodba del avstrijske ustave, je seve ta naš korak povsem postaven in legalen. Še v začetku tega mesca so vladni listi svečano proglašali, da poteče dne 27. januarja 1957 zadnji rok, ko imajo po členu 34 veleposlaniki štirih velesil Sovjetske zveze, Velike Britanije, Združenih držav in Francije pravico kontrole nad izvajanjem avstrijske državne pogodbe.

Koroškim Slovencem in gradiščanskim Hrvatom so po členu 7 državne pogodbe zajamčene posebne pravice. Avstrijska zvezna vlada, ki je s svojim podpisom prevzela vse obveznosti pogodbe, torej tudi člen 7, v teku 18-mesečnega roka ni izdala niti enega ukrepa, da v resnici izvede ta člen pogodbe, ki zadeva slovensko in hrvaško manjšino. Lepe besede in razprave pa na dejanskem stanju stvari ne izpremenijo ničesar.

Koroški Slovenci smo v zadnjih desetih letih napravili nešteto korakov. Ko je 15. februarja 1950 postalo jasno, da ne državna in ne deželna vlada nočeta biti pristojni za reševanje manjšinskih vprašanj, smo se obrnili naravnost na državnega predsednika dr. Rennerja. Prezident je v avdiciji dne 28. oktobra 1950 izjavil, da stališče zvezne in deželne vlade ustvarja položaj brezpravnosti, kakršnega si nobena pravna država ne more dovoliti in v resnici je prezident Renner takoj storil potrebne korake pri zvezni in deželni vladi.

Ko je bila 15. maja 1955 državna pogodba podpisana, smo se koroški Slovenci in tudi gradiščanski Hrvati obrnili v posebnih spomenicah na zvezno vlado. V teh spomenicah smo stavili konkretne predloge glede izvedbe člena 7. Zvezna vlada je dne 21. julija 1956 privolila na razgovor, ki je trajal 15 minut, ni pa rodil prav nobenega sadu. Zvezna vlada je določila posebni odbor ministrov, ki naj bi pripravil vse potrebno za izvedbo člena 7 državne pogodbe. Dne 17. oktobra 1956 se je vršilo tudi za res posvetovanje ali bolje rečeno zasliševanje pred tem odborom državnih ministrov. Slovenska delegacija je tudi po nemških zatrdilih v vseh vprašanih zavzela zelo stvarno stališče, ki je bilo bistveno izraženo že v spomenici z dne 11. oktobra 1955.

Dejstvo je in ostane, da zvezna vlada kot edino pristojna instanca od 15. maja 1955 do januarja 1957 ni izpolnila nobene obveznosti, ki ji jo nalaga državna pogodba.

Nas očitki, ki jih prinašajo nemški listi v zvezi z našim skupnim slovensko-hrvaškim korakom z dne 15. januarja 1957, prav nič ne motijo. Kot avstrijski državljani smo se poslužili pravice, ki nam jo daje naša državna ustava, saj je državna pogodba del ustave. Kdor izvaja ustavo izigrava, nima pravice govoriti o patriotizmu in nima pravice sebe imenovati „heimat-treu“.

Če smo po mnenju „Kleine Zeitung“ izbili sodu dno, tedaj smo prav storili, ker imamo sedaj možnost vendar pogledati tudi v sod sam. Po pisanju tega lista pa izgleda, da je ta sod prazen, namreč, da v merodajnih vladnih krogih ni resne volje za izpolnjevanje tistih obveznosti, ki so bile prevzete s podpisom dne 15. maja 1955, kajti z overovljenim prevodom slovenske tožbe tudi na japonskem ali kjerkoli na svetu lahko nastopi pred sodiščem. Za to ni treba posebne določbe v državni pogodbi.

Kot prizadeta manjšina se ne moremo ozirati na razne „krize“. Dne 21. julija 1956 se je kancler Raab skliceval na vladno krizo in na volitve 13. maja 1956, sedaj tarnajo listi o madžarski krizi in težavah, ki so nastale tudi za našo državo. Pa naj bodo krize večje ali manjše, nobena nas ne more prisiliti, da bi se odpovedali ustavno zajamčenim pravicam.

Gospodi okoli „Volkszeitung“ pa bi samo svetovali, da naj si za naše ideološko gledanje nikakor ne bo v skrbeh, ker člen 7 ne obravnava ideoloških problemov, marveč ureja vprašanja našega narodnostnega obstoja. Ravno tem gospodom bi moralo po njihovi ideologiji v prvi vrsti biti zelo na tem ležeče, da se ustavna določila izvršujejo in ne sabotirajo. Sicer pa so mogoče pozabili, da so se ti gospodje peljali v zvezi z državno pogodbo skupaj z komunističnim poslancem Fischerjem skupno braniti v London skupne interese.

Če se gotova društva razburjajo nad našim korakom, tako to razburjanje samo izpričuje slabo vest, ki jo imajo.

Kakor sta leta 1850 Nemca Rizzi in Jacomini ugotovila, da ima slovenska inteligenca dolžnost in pravico, da dvigne svoj glas v imenu vsega slovenskega naroda, tako imamo slovenski izobraženci tudi leta 1957 dolžnost in pravico, da branimo ustavno zagotovljene pravice vsega naroda. To obrambo pa vodimo po naročilu zastopnikov slovenskega naroda na Koroškem. Ta slovenski narod pa je kmet, delavec, obrtnik, duhovnik in tudi laični izobraženec.

Zdi se nam, da ravno odmev v nemškem tisku dokazuje, da smo tudi 15. januarja 1957 storili pravilni korak s spomenico na naša veleposlanike na Dunaju, ker smo kot dobri državljani, kakor vedno, ravnali po besedilu in smislu avstrijske ustave.

Dokler pa naša vlada uporablja dvojno mero, tako dolgo bomo dvigali svoj glas. Imamo veliko razumevanje za madžarske begunce, ker smo brezdomstvo na svoji lastni koži občutili in to še podvojeno občutili ob svoji vrnitvi v domovino, ko so nas začasno ponovno internirali v jezuitski kasarni v Celovcu. Potrojeno smo to občutili, ko je parlament po vladnem predlogu sklenil postaviti, katera po razsodbi upravnega sodišča brezdomstvu, izgnanstvu in razlastitvi celih družin ne prizna značaj pripora. Ravno v sedanjih krizi, o kateri govori „Kleine Zeitung“, smo zopet jasno spoznali, da še pred to krizo za slovenske kulturne in gospodarske potrebe ter za gospodarske šole ni bilo denarja, med tem ko zdaj po že izdanih 220 milijonih šilingov še vedno dnevno za madžarske begunce trošimo milijon šilingov. Pomoč vsakomur, ki je pomoči potreben. Najprej pa mora država nuditi pomoč svojim lastnim državljanom, ki tudi s svojim delom in svojimi davki doprinašajo k uspevanju vse države. Slovenci smo bili žrtve nasilja in smo našli bore malo razumevanja, Madžari so žrtve nasilja, oni pa najdejo pri naši vladi več razumevanja kot tuji državljani, kakor smo ga našli in ga najdemo mi kot avstrijski državljani.

Če se Slovenci potegujemo za svoje v ustavi zajamčene pravice, smo iredentisti, nam očitajo celo komunizem, oni pa, ki nam te pravice odrekajo, so patriotje in „heimat-treu“. Nad sto let je to osrednja točka koroške politike. Ko ni bilo komunistične Jugoslavije in niti Jugoslavije, so govorili in pisali o naši nekulturnosti in nepismenosti, danes pa nam hočejo očitati iredento, čeprav si tega zapisati dobesedno ne upajo in to predvsem tisti krogi, ki so leta 1938 in 1941 porušili državne meje.

Naj se gospodje razburjajo ali pa naj

Gomulka je zmagal na Poljskem

Minulo nedeljo so bile na Poljskem prve politične volitve, pri katerih so imeli volilci vsaj nekaj svobode pri izbiri kandidatov. V okviru vladnega bloka, ki je obsegal vse tri na Poljskem dovoljene stranke: delavsko (komunistično), kmečko in demokratično, so volilne liste na zadnjih mestih vsebovale tudi imena nestranskih kandidatov, med katerimi je bilo tudi več uglednih katoliških osebnosti.

Vsa volilna propaganda vlade je šla za tem, da prepriča ljudstvo o neizbežni potrebi, da ostane sedanja vlada na oblasti. Izbira ni bila med popolno svobodo, kot smo je navajeni na zapadu, temveč med priznanjem sedanje vlade poljskih komunistov in med zasedbo po sovjetskih četah.

Volitve so potekle skoraj povsod v redu in miru, le po nekaterih krajih so stalinsti poskusili izzvati nered. Toda bili so to tako izolirani in redki primeri, da so ostali politično brezpomembni. Največja sprememba v primeri s prejšnjimi volitvami je bila v tem, da so bila vsa mesta odeta v morje poljskih narodnih zastav, brez sr-

Za mednarodno zaščito manjšin

Zveza evropskih narodnih manjšin, ki je imela lani od 17. do 20. maja svoj šesti kongres ob Baškem jezeru, kjer so sodelovali tudi zastopniki koroških Slovencev, je stavila Evropskemu svetu v Strassburgu predlog za ustanovitev posebnega manjšinskega odbora. Ta predlog je podprl tudi zastopnik Avstrije nac. svetnik dr. L. Tončić. Ta odbor naj bi imel nalogo da razišče življenjske prilike posameznih narodnih manjšin v evropskih državah.

Odbor Zveze evropskih manjšin je zasedal 1. dec. 1956 v Bocenu v Južnem Tirolu in naslovil na vse evropske države poseben poziv, da bi tudi one skrbele za enakopravnost narodnih manjšin v pozameznih državah. Ta poziv se obrača posebno na države, ki imajo v svojih mejah narodne manjšine in jih poziva, da naj bodo v svojem postopanju napram narodnim manjšinam pravične.

Tudi na Štajerskem — alarm?

Po pisanju nemških listov bi moral človek biti mnenja, da na avstrijskem Štajerskem ni Slovencev. Nemalo začuden pa človek bere v graškem glasilu OeVP „Südost-Tagespost“ poročilo, da so tam alarmirali ves vladni aparat, ker je postala slovenska nevarnost že kar izredna. Tako poroča dopisnik iz Lipnice v graški „Tagespost“:

„V slavnostni dvorani mestne hiše v Lipnici je bila včeraj pod predsedstvom okrajnega glavarja dr. Pammerja ustanovitvena seja lipniškega delovnega krožka štajerskega združenja za ljudsko prosveto (Volksbildungswerk). Krožku pripadajo zelo važne naloge, je dejal dr. Pammer, da s pomočjo

mirno spé, eno je jasno, koroški Slovenci se bomo borili za svoje pravice, to pa še prav posebno zaradi tega, ker so nam te pravice zajamčene v ustavi naše države. Kdor zahteva pravice in se zanje bori, čeprav pod zelo neugodnimi prilikami, ta je na pravi poti. Tisti pa, ki nam te zajamčene pravice odrekajo, grešijo proti svoji lastni domovini in tudi proti svojemu lastnemu narodu. Oni so v resnici tisti, ki jima z neizvrševanjem prevzetih obveznosti in dolžnosti kradejo čast in ugled, čeprav pri tem kričijo in kažejo s prstom na nas: „Primate tatu!“

pa in kladiva. Tudi je moral vsak volilec iti sam na volišče, dočim so jih prej „spremljali“ komunistični funkcionarji v sprevedih, z godbo na čelu.

Kardinal Višinski in vsa katoliška duhovščina je pozvala ljudstvo, da se volitev udeleži in glasuje za „ohranitev Poljske“.

Po doslej neuradnih rezultatih je Gomulka dosegel naravnost plebiscitarno zmago. Volilna udeležba je bila povsod velika, okrog 90 odstotkov. Poleg njega samega so bili izvoljeni v parlament tudi vsi njegovi ožji sodelavci. Pa tudi voditelji ostalih strank so zlahka dosegli potrebno število glasov za mandat. Kljub intenzivni propagandi, da naj volilci ne spreminjajo vrstnega reda kandidatov, so mnogi volilci, posebno v Poznanju, črtali komunistične kandidate v prid nestranskarjev. Vendar izgleda po dosedanjih računih, da bo Gomulka razpolagal z zadostno večino v parlamentu. Poljski narod je v omejeni izbiri med poljskimi komunisti in sovjetsko okupacijo ter morebitnim propadom glasoval za domače komuniste, obenem pa je pokazal, da si v resnici želi prave in polne demokratične svobode, ki pa je zanj v sedanjem položaju nedosegljiva. Vsekakor je poljski narod pokazal s temi volitvami visoko politično zrelost in je Gomulkin položaj tako proti Moskvi kot proti Zapadu znatno okrepljen, kar gre v prid vedno večje neodvisnosti.

Spor zaradi Speidla

Zapadno-nemški general Hans Speidel bi naj v kratkem postal poveljnik osrednje-evropskih kopnih sil Atlantskega pakta, je pred kratkim sporočil francoski general Valuy, ki ima sedaj to mesto. V Franciji in Veliki Britaniji so se že oglasili protesti proti temu imenovanju. Ako bo general Speidel, kot kaže, kljub temu imenovan, bo prvič po vojni, da bo nemški general poveljeval nekdanjim zavezniškim četam. Njemu bi namreč bilo podrejenih 5 ameriških divizij v Nemčiji, britanska armada v Porenju ter francoske edinice v okviru atlantske vojaške sile, poleg 12 zapadno-nemških divizij, ki so pa za sedaj še samo na papirju. Speidel je v minuli vojni bil šef generalnega štaba maršala Rommela.

intenzivnega kulturnega dela zavaruje narodnost v obmejnem ozemlju, da bo moč držati mejo iz leta 1918, ki je bila takrat prav samovoljno potegnjena. Če se je pri ljudskem štetju leta 1951 na primer v občini Rače 31 odstotkov prebivalstva izjavilo, da ne pripada nemški narodnosti, potem je to alarmni signal, ki zahteva ustrezne ukrepe“.

Razsoden človek bi dejal, da ima vlada dolžnost v smislu člena 7 državne pogodbe, da tem Slovincem, avstrijskim državljanom, poskrbi vse možnosti kulturnega in gospodarskega razvoja.

Vse obrambno delo bodo po istem poročilu „Südost-Tagespost“ osredotočili na sodni okraj Arnfels, ki bo zgrajena v „duhovno trdnjavo“. Maja se bo vršila pod častnim predsedstvom deželnega glavarja Krainerja tudi posebna anketa, da prouči to veliko „nevarnost“.

Po pisanju nemških listov zadnjega tedna je izgledalo, da smo samo koroški Slovenci državi „nevarni“, ker zahtevamo v naši ustavi zajamčene pravice. Iz gornjega poročila pa sledi, da so nevarni tudi štajerski Slovenci, ker so pri ljudskem štetju leta 1951 izpovedali resnico, da so pač Slovenci in tega tudi ne tajijo in tajiti ne morejo. Resnica je torej že sama po sebi nevarna, pa vseeno če si tiho ali pa če kaj zahtevaš!

Politični teden

Po svetu . . .

Pretkani Kitajec plete mrežo po Evropi

Z največjimi častmi je bil sprejet na moskovskem letalšču odličen gost z Daljnega vzhoda, Ču-En-Lai, ministrski predsednik komunistične Kitajske.

V času, ko so se odnošaji med Sovjetsko zvezo in nekaterimi njenimi vzhodnoevropskimi sateliti zelo zoostri, ko si je Poljska pod Gomulkovim vodstvom pridobila znatno neodvisnost (vsaj v smislu prostih rok glede poljske notranje politike), ko se je med Beogradom in Moskvo zopet razveljavil hud ideološki spor, je centralni komitee kitajske komunistične stranke podprl stališče Moskve proti njenim upornim evropskim satelitom in Jugoslaviji. Ta preokret kitajske komunistične stranke je v toliko bolj presenetljiv, ker je doslej prav kitajska komunistična stranka bila najbolj skregana s Stalinom in po njegovi smrti tudi s „stalinisti“, ki so dobili premoč v Moskvi.

Spričo tega je pompozni sprejem Ču-En-Laja v Moskvi zelo razumljiv in njegov obisk se je spremenil v poudarjeno zunanjo manifestacijo sovjetsko-kitajskega prijateljstva. Celotno prej tako kruto obsojenemu Stalinu so povrnili vsaj del nekdanjih „zaslug“ in časti.

Kadar v Moskvi

Sovjetski izvrševalec povelj na Madžarskem, Kadar, je bil nenadoma poklican v Moskvo, da se tam sestane z odličnim Kitajcem. Nato je pa sam Ču-En-Lai na kratko obiskal Madžarsko. Tako v Moskvi kot v Budimpešti je Kitajec v polni meri odobril sovjetsko politiko in izrazil svoje odobravanje nad Kadarjem.

Ču-En-Lai na Poljskem

Daljši čas se je kitajski mogočnik zadržal tudi na Poljskem, kjer se pa stvari niso tako gladko odigravale. Dočim je Ču-En-Lai govoril o voditeljski vlogi Sovjetske zveze v svetovnem komunizmu, mu je Gomulka javno postavil nasproti že znano teorijo o samostojnih poteh v „socializmu“ (reci komunizmu). Gomulka tudi ni hotel z jasnimi besedami obsoditi madžarskih upornikov, temveč je pristal le na izjavo, da morajo biti „pridobitve“ socializma (katere neki? op. ur.) ohranjene in da mora Madžarska ostati „socialistična“ (pravilneje komunistična, kajti med socializmom v Zahadni Evropi in njegovim soimenjakom onstran železne zaves je razlika kot med nočjo in dnevom) država.

Mednarodni politični opazovalci povečini tolmačijo kitajsko podporo Sovjetski zvezi s potrebo Kitajske po sovjetski podpori pri njeni izgradnji industrije in pri oboroževanju. Nekateri pa menijo, da je Ču-En-Lai, ki velja za zelo pretkanega diplomata, s svojim potovanjem po Evropi zaigral s sovjetskimi „tovariši“ šahovsko igro, ki ima za šahovnico ves komunistični svet. In gre se pri tej igri za to, kdo bo v bodoče v njem igral prvo vlogo. Menijo zato, da kitajskih izjav v prid Sovjetske zveze ni treba jemati dobesedno. Baje je Ču-En-Lai dejal Poljaku, da nima pomena osporavati z besedami vodilne vloge Sovjetske zveze v svetov-

nem komunizmu sedaj, ko je Moskva to vlogo v resnici že izgubila. V politiki štejejo koncem koncev le dejstva in ne besede. In če se v Moskvi zadovoljijo z besedami in videzom, toliko bolje, kajti kljub znatni izgubi vodstvenega vpliva v svetovnem komunizmu je Sovjetska zveza še vedno mogočna sila, ki je ne kaže dražiti k nepremišljenim dejanjem.

Čeprav je Ču-En-Lai bil v Budimpešti, se ni odpeljal naprej v Beograd, (morda da ne draži Moskve); pač pa je kmalu nato prispela v jugoslovansko prestolnico delegacija kitajskih parlamentarcev pod vodstvom nekega člana centralnega komiteja komunistične stranke in ob tej priložnosti ni manjkalo prijateljskih izjav z obeh strani. Spričo nedavnih ostrih izrazov centralnega komiteja kitajske komunistične stranke proti Jugoslaviji bo menda res veljalo, da tako enih kot drugih besed ni treba preveč dobesedno jemati.

Amerika povečuje izdatke za vojsko

Predsednik Eisenhower je predložil ameriški parlamentu novi državni proračun. Njegova glavna oznaka so povečani izdatki za vojaške namene. Od skupne vsote izdatkov, ki znaša 71 milijard dolarjev bo šlo 38 milijard dolarjev v raznih oblikah za vojaške namene. To je 53 odstot. celotnega proračuna. Združene države bodo imele še naprej stalno 2.800.000 mož pod orožjem, nadalje so znatno povečane dotacije za atomsko oborožitev, za poskuse z raketnimi izstrelki ter za proizvodnjo velikih letal, ki bodo prenašala vodikove bombe. Predsednik Eisenhower je te povečane izdatke utemeljil, da je posebno z ozirom na nedavne svetovne dogodke potrebna močna vojaška sila, ki bo mogla preprečiti napade na svobodne države, oziroma jih zavrniti. Ravna torej po starem pravilu: Ako hočeš mir, se pripravljaj na vojno.

. . . in pri nas v Avstriji

Na prvem mestu naše notranje politike je vprašanje zveznega predsednika. Pogajanja med strankami se uradno še niso pričela, pač so v teku neuradni razgovori za kulisa. Kakor poročajo „Salzburger Nachrichten“, je malo verjetno, da bi se vladni stranki zedinili na skupnega kompromisnega kandidata. FPOe (bivši VdU) je izjavila, da je vsekakor pripravljena sporazumeti se s kako drugo stranko glede skupnega kandidata, ako bi ta bil neodvisen. Točnejših poročil še ni, ker bo verjetno OeVP zavzela svoje stališče po zasledanju strankinega vodstva na Semmeringu. SPOe pa bo gotovo čakala, da spozna namene OeVP.

Minuli teden je v zvezi z bližnjimi volitvami državnega predsednika parlament razpravljalo o uvedbi uradnih glasovnic, ki bi naj nadomestile dosedanj sistem glasovnic posameznih strank. Posebno zastopniki SPO so se močno trudili za uvedbo uradnih glasovnic. Vladni stranki pa sta v smislu svoje koalicijskega dogovora sklenili, da naj zaenkrat ostane vse pri starem. Zato je predlog o spremembi, ki ga je vložila FPOe, ostal v manjšini.

ICEM (mednarodni odbor za izseljevanje iz Evrope), ki ima svoj sedež v Švici, je

predstavljajo lepi opisi narave in topla ljubezen do mesta v zalivu.

Saša Vuga: Škorenjček Matevžek. To je pravljica s personificiranim škorenjčkom in vsebino iz partizanskih bojev. Knjiga je pisatelj prvenec. Napisana je skrbno, ima pa več pomanjkljivosti.

Vladimir Kavčič: Vaška komanda. Tudi ta knjiga je pisatelj prvenec. Govori o otrocih med vojno in o njihovih doživljajih ter je bolj kronika kot povest. Spada med boljše knjižne novosti.

Drago Vresnik: Lisko z gora. To je povest o lovskega psa, o dobrem lovcu Martinu, o hudobnem divjem lovcu Čarugi, predvsem pa o pohorskih gozdovih in njihovih živalih. Knjiga ni ne vsebinsko ne oblikovno nič posebnega.

Andrej Šavli: Brezen. Delo je povest o življenju rakov. Napisano je skrbno in zanimivo.

Ludvik Starič: Leteči Kranjec. Spomini slovenskega dirkača. Knjiga je dragocena po tem, da so to prvi spomini slovenskega športnika. Napisana je zanimivo, napeto in se bo mladini priljubila. Vse tekme so podane naravnost dramatično in psihološko.

Karel Mauser: Velika rida. Povest se godi v Ziljski dolini med zadnjo vojno in po njej

izdal sporočilo, da so njegova sredstva izčrpana in je nastal znaten primanjkljaj. Tako ima Avstrija slabe izgleda, da bi od tam dobila večjo finančno pomoč za blizu 80 tisoč madžarskih beguncev, ki se še vedno nahajajo pri nas. Celotno vprašanje teh beguncev je postalo zelo resno tako v političnem kakor tudi v finančnem pogledu. Sicer bo prišla v kratkem repatriacijska komisija iz Madžarske, ki bo skušala spraviti nekaj ljudi nazaj v domovino. Vendar ta prizadevanja po vsej verjetnosti ne bodo rodila posebnih sadov. Tako bo Avstrija nadalje obremenjena predvsem finančno, kajti po izjavah merodajnih izdajo pri nas vsak dan milijon šilingov za madžarske begunce. Da se v teku časa zelo pozna, je razvidno iz tega, da so izdatki dosegli minuli teden skupno že 220 milijonov šilingov. Če ne uspe nujna prošnja na Ameriko, da bi ona pomagala z dolarji, se bodo nujno pojavile gospodarske težave. Znano je, da je letošnji državni proračun itak že zelo omejen in so že morali črtati nekatere za gospodarstvo nujno potrebne postavke.

Poleg tega ni pričakovati, da bi druge države še prevzele večje število madžarskih beguncev, torej bo večina ostala pri nas. Zanimive so tudi vesti, ki govorijo o tem, da begunci ne primejo ravno posebno radi za delo in zaradi tega je zanimanje zanje v drugih zapadnih državah precej ponehalo.

Stavka na Štajerskem

Na Štajerskem so minuli teden nastavljeni lekarn in drogerij stopili v stavko. Zahtevajo, da bi v tej stroki uvedli petdnevni delovni teden, to se pravi, da bi imeli ob sobotah ves dan prost. Da bi stavko končali, so se pogajali zastopniki delavcev in podjetnikov, vendar ni prišlo do sporazuma. Zaradi tega se je stavka razširila tudi na Dunaj. Vsekakor pa so uredili stavkajoči tako, da vrši del nastavljenecvendar neke vrste zasilon službo, da je mogoče kupiti najbolj nujna zdravila. Računajo, da bo stavka le kratkotrajna.

Socialistični poslanci so v dunajskem parlamentu predložili vladi zahtevo, da naj pripravi potrebne zakonske predloge, ki bodo enotno za vsa državo urejevali delovno in socialno pravo kmetijskih in gozdarskih delavcev. V vseh ostalih strokah je to pristojna osrednja državna oblast, le na področju kmetijstva in gozdarstva je delovna zakonodaja prepuščena posameznim deželam. Socialisti utemeljujejo ta korak s tem, da je nujno potrebno zboljšati socialni položaj kmetijskih delavcev, da se tako ustavi beg ljudi s podeželja v industrijo. V tej zvezi so tudi na Koroškem bile ostre debate med zastopniki SPOe in OeVP. Na občnem zboru kmetijske bolniške blagajne v Celovcu so ugotovili, da je finančno stanje te ustanove tako katastrofalno, da je nujno treba nekaj ukreniti. Socialisti so trdili, da edino gozdarski delavci še plačujejo kolikor toliko odgovarjajoče prispevke, ki so odmerjeni na podlagi njihovih razmerno višjih plač, da pa navadni kmečki posli zaradi nizkih plač vplačujejo tako nizke prispevke, da ustanova enostavno ne more uspevati. Zahtevali so (verjetno v podporo dunajske interpelacije), da bi bilo treba odrediti na kmetih višje plače za posle, tako da bi s tem tudi prispevki za bolniško zavarovanje narasli. Debata je bila zelo ostra, vendar zaenkrat ni rodila konkretnih rezultatov.

in lepo prikazuje koroško vaško življenje. Vmes je napeta ljubezenska zgodba kmečkega fanta, ki se kar ne more odločiti za pravo dekle; ena je siromašna in dobra, druga bogata in ošabna. Končno le zmaga pamet, toda žena mu kmalu umre in spet se ponovi stara neodločnost. A tudi tokrat zmaga pamet. Povest je obarvana s koroškimi narečjem.

Ferdo Kozak: Potoval sem v domovino. Knjiga vsebuje pisateljeve spomine na aretacijo, zapor in internacijo v Italiji med vojno. Iz abruških hribov je po umiku Nemcev odšel k Angležem, nato v Bari in od tod v Jugoslavijo s partizani. Pripovedovanje je časnikarsko in se ne razlikuje od tovrstne literature.

Več pisatelj je izdalo zbirke novel in črtic. To so: Karel Grabeljšek: Žive brazgotine, Ivo Zorman: Trije Borjanovi, Bogomir Magajna: Zgodbe o lepih ženah, Branka Jurca: V pasti, Majda Peterlin: Orehovo leto, Branko Rudolf: Nespodobne cvetice, Ivan Korošec: Čas pod streli in morda še kdo. Tudi novele spadajo med povprečna dela.

V ponatisu je izšlo nekaj zbranih in izbranih del: Bevka, Cankarja, Godine, Husove, Jurčiča, Kersnika, Narteja Velikonje, Levstika, Murnika, Prijatelja, Stritarja, Tavčarja, Trdine, Vouka in drugih.

(Dalje prihodnjič)

SLOVENC

doma in po svetu

ŠTEVILO ŠTUDENTOV NA LJUBLJANSKI UNIVERZI

V študijskem letu 1956-57 se je na ljubljansko univerzo vpisalo skupno 5837 rednih slušateljev, od teh je 2233 novincev. Po številu študentov je na prvem mestu tehniška fakulteta, kjer je vpisanih 2126 slušateljev, med temi 212 deklet. Na drugem mestu je pravno-ekonomska fakulteta s 1435 slušatelji, ki so takole razdeljeni: na pravnem oddelku 714, na ekonomskem pa 721 slušateljev. Na tretjem mestu je s 1370 slušatelji prirodoslovno-matematično-filozofska fakulteta. Na njej prednjačijo germanisti (300), sledijo jim slavisti (150), geografi, farmacevti, geologi, psihologi, romani, matematični, umetnostni zgodovinarji itd. Izumira zanimanje za klasične jezike (grščina, latinščina), ker se na ta oddelek ni vpisal letos niti en nov slušatelj. Medicinska fakulteta ima letos 523 slušateljev. Vpis na to fakulteto je bil letos oblastno omejen, podobno kot je v večini ameriških in evropskih držav, čeprav vlada pomanjkavnje zdravnikov, oziroma vsaj dobrih zdravnikov. Agronomsko-gozdarsko-veterinarska fakulteta ima letos 398 slušateljev, od katerih jih odpade 36 na letos ustanovljeni veterinarski oddelek.

PRIMORSKI SLOVENC V BORBI ZA SVOJE PRAVICE

Italijanska vlada je predložila parlamentu nov osnutek za ureditev slovenskega šolstva na Tržaškem in Goriškem. Po tem zakonskem načrtu bi bila uvedena dva različna sistema in sicer bi v Goriški pokrajini, ki je integralni del Italije, ker ji je to ozemlje pripadlo po mirovni pogodbi, naj bilo ukinjeno dosedanje samostojno slovensko šolstvo. Namesto slovenskih šol pa naj bi bile ustanovljene vzporednice (paralelni razredi) istovrstnih italijanskih šol. Na Tržaškem bi pa z nekaterimi „popravki“ na škodo Slovincem ostala v veljavi dosedanja ureditev samostojnega slovenskega šolstva, kot je določena tudi v „Londonskem sporazumu“, na podlagi katerega je Italija pridobila upravo Trsta in njegove okolice. Slovenski starši, ki bi želeli vpisati svoje otroke v slovenske šole, bi morali predložiti obenem s prošnjo za sprejem tudi overovljeno potrdilo o slovenski narodni pripadnosti. O dokončnem sprejemu bi pa odločevala posebna komisija.

Slovenske organizacije vseh političnih smeri so odločno protestirale proti temu koraku rimske vlade. V ponedeljek dne 14. januarja so se v Trstu zbrali zastopniki vseh političnih skupin, šolskih sindikatov in osrednjih kulturnih organizacij Slovincem v Italiji. Sprejeli so ostro protestno resolucijo proti nameravanemu zakonu, obenem pa so tudi ugotovili, da Slovenci v Videmski pokrajini še sploh ne uživajo manjšinskih pravic, ki jih predvideva državna ustava. Zato so zahtevali „tudi za krvne brate v Benečiji in Kanalski dolini izpolnjevanje državne postave po duhu in črki,“ zaključuje svoje poročilo goriški „Katališki glas“.

Tudi v zmernih italijanskih krogih je novi osnutek šolskega zakona za manjšine izval ostre kritike. Socialistični poslanec Marangoni je vložil posebno interpelacijo na prosvetnega ministra.

TRIFE SLOVENSKE LIKOVNE UMETNIKI RAZSTAVLJAJO V TRSTU

V slikarski galeriji tržaške mestne občine razstavlja te dni Lojze Spacal. Na razstavi je skupno 33 del, med temi 8 oljnatih slik. Večino slik tvorijo barvne grafike. Spacal je dozorel slikar z močnim lirskim čutom. S posebno ljubeznijo slika Kras in Istro. Razstava je v tržaških umetnostnih krogih zbudila velik odmev. Poneje namerava isto razstavo prenesti v Pariz, v Nemčijo in v skandinavske dežele.

V galeriji „Rossoni“ pa je odprl skoraj istočasno novo razstavo slikar Bogdan Grom, ki se je pred kratkim vrnil iz Nemčije. Tam se je izpopolnjeval v tehniški slikanja na steklo, ki mu služi za poslikavanje cerkvenih oken. Tudi na tej razstavi je Grom pokazal nekaj zelo zanimivih in novih motivov iz svojega rodnega Krasa, pa tudi njegova romanja po svetu so ga obogatila za nove podobe (rimski vodnjak „Trevi“ in druge.) Gromove barve so prijetne in žive.

V galeriji „Trieste“ pa je predstavil občinstvu svoje pomorske motive Tržačan dr. Pavel pl. Klodič.

KULTURNI OBZORNİK

MARTIN JEVIKAR:

Slovenska knjiga doma in po svetu

(Nadaljevanje)

Josip Ribičič: Rdeča pest. Povest govori o skupini otrok, ki se organizirajo kot prsti na roki in začno boj proti okupatorju. Kritika ugotavlja, da so otroci slabo prikazani in neživljenjski.

Dane Debič: Brez milosti. Roman govori o življenju na štajerskem med zadnjo vojno. Dejanje je postavljeno v okolico Celja, kraji so imenovani s pravimi imeni in tudi nekateri prizori in osebe so zgodovinsko resnične. Ker obsega čas štiri leta, se je pisatelju snov preko mere razrasla in razdrobila. Zato je roman sestavljen iz samih epizod, ki jih povezuje le časovni in krajevni okvir. Ljudi nastopa cela vrsta in se notranje ne razvijajo dovolj. Ta knjiga je Debičovo prvo delo in ima dosti začetniških napak.

Boris Pahor: Mesto v zalivu. Pahor je tržaški pisatelj in pripoveduje o begu tržaškega študenta Rudija Lebana iz italijanske vojske, o njegovi vrnitvi v tržaško okolico, o srečanju z domačini in odhodu v Trst k ilegalnemu delu. Zgodba se odigra v treh septembrskih dneh l. 1943. Dogodkov je zelo malo, ker je roman napisan v obliki razmišljanj glavnega junaka. Največjo odliko dela

Slepcec pomaga slepcem

John Wilson je kot dvanajstleten deček pri neki nesreči izgubil vid. Toda ni se vdal obupu. Njegov oče mu je poskrbel primerno vzgojo. Posvetil se je ves ljudem, ki jih je zadela enaka nesreča — slepcem. Danes je star 36 let in je ravnatelj „Britanske družbe za slepce“. Ta organizacija si je zastavila za nalogo pomoč slepcem v Veliki Britaniji in vseh njenih prekomorskih posestih. Wilson je pred kratkim zaključil svoje potovanje po Afriki, kjer je prepotoval 40.000 milj (približno 60.000 km), po večini po predelih, ki so zaraščeni z gostimi pragozdovi (džunglami), brez cest in prometnih sredstev. Štiri mesece je trajalo njegovo potovanje, ki bi bilo velik napor za vsakogar, tudi za človeka, ki normalno vidi.

Wilson se je na svojem dolgem potovanju skoraj dobesedno „dotipal“ do najbolj zapuščenih zamorskih koč, kjer v neizrekljivi bedi žive slepci. Tudi v evropskih mestih tu pa tam še naletimo na kakega slepca, vendar je slepota zaradi bolezni pri nas le zelo redek pojav. Povečini izgubljajo danes vid v civiliziranih deželah ljudje le še v vojnah ali pri nesrečah. Zato je število slepcev sorazmerno majhno. Države povsod vzdržujejo posebne zavode za slepce, kjer jih vzgajajo za kolikor toliko človeka dostojno življenje. Učijo jih tudi posebno pisavo, ki sestoji iz v trd papir po posebnem sistemu vdolbenih luknjic, tako da jih slepci morejo otipati in tako morejo čitati, se izobraževati. Izučijo jih tudi nekaterih zanje primernih obrti.

V Afriki pa dosega število slepcev dober milijon. Kar je najhuje, bi 70 odstotkov teh nesrečnikov ne izgubilo vida, ako bi bila pravočasno pri roki zdravniška pomoč. Slepci so tam obsojeni na življenje v revščini in zapuščenosti, pogosto tudi lakoti. Zato povečini ne dočkajo visoke starosti.

V nekaterih predelih Afrike pa je še navada, da starši sleporojene otroke takoj potem ko pridejo na svet, enostavno ubijejo, da se iznebijo bremena, ki bi ga ta slepec predstavljal za družino, obenem pa nesrečniku prihranijo brezizgledno trpljenje.

Na področju pobijanja slepote je bilo že marsikaj storjenega. Najpogostejši povzročevalec slepote je nek črv zajedalec, ki živi v nesnagi in ga potem otroci s prsti prenašajo v oko. Tej bolezni pravijo trahom. Boj proti njej je v polnem teku. Znanstveniki so tudi na tem, da popolnoma iztrebijo „rečno bolezen“, ki jo prenašajo neke muhe, ki žive v močvirnatih predelih.

Omenjena ustanova za slepce je v teku zadnjih let ustanovila vrsto zavodov in šol, ki naj slepe otroke usposablja za življenje. V Veliki Britaniji in v kolonijah ima danes 49 šol, klinik in drugih zavodov, a nadaljnjih 32 podobnih zavodov je v gradnji.

Šole so različne vrste. Na malem otoku Mauritius je šola, ki je v minulem letu izdelala 5000 košar, ki so jih potem prodali lastnikom sladkornih nasadov na istem otoku. Ena izmed najlepših pa je kmetijska šola v Severni Rodeziji (Afrika). Vzorno obdeluje 20 hektarov zemlje, ki je bila prej neplodno močvirje. Poleg odraslih imajo v tej šoli tudi 70 otrok, ki prejemajo normalno običajno ljudskošolsko vzgojo; povrh tega pa jih izučijo v kakem priprostem rokodelstvu.

V Honkongu, britanski koloniji na Kitajskem, pa imajo posebno dobre izkušnje s slepimi telefonistkami. So mnogo bolj zanesljive, pazljive in točne kot mlada dekleta, ki jim je Bog naklonil vid in mislijo, da imajo oči samo zato, da spogledljivo pogledujejo okoli sebe...

ZGODOVINA SEMENIŠKE CERKVE V CELOVCU

Ze dalj časa je slišati v celovski javnosti razna mnenja v zvezi s preureditvijo prostora okrog starega semenišča v Semeniški ulici (Priesterhausgasse). Poslopja starega semenišča že zdavna ne služijo več svojemu namenu. So neustrezna za moderni čas, povrh tega so pa hudo trpela v zadnji vojni. Zato jih nameravajo podreti in na tako pridobljenem stavbišču zgraditi moderno šestnastropno palačo. Ob enem nameravajo tudi preurediti promet po Koldvorski in Semeniški ulici v smislu potreb današnje.

„Kakor je treba pozdraviti gradbeno preureditev Semeniške ulice (Priesterhausgasse) v prid modernega mestnega obličja, je toliko bolj obžalovanja vredno dejstvo, da bo kot žrtev temu gradbenemu namenu žrtvovan kulturni spomenik, ki jih naša deželna prestolnica nima baš v preobilju. Vsi nosilci kulturnega življenja v naši deželi se zavedajo, da bi porušenje te cerkve bila občutna izguba ne le za deželno prestolnico, ampak za Koroško.

Kot je ugotovil prof. dr. Ginhart, profesor za umetnostno zgodovino na Tehnični visoki šoli na Dunaju, je ta cerkev zelo redek primer stensko oporniške cerkve s stopnjevanim prostorom za vernike. Prostor že diha klasično hladnost, vendar še vedno kaže bogastvo poznega baroka. Ob enem z

motorizacije. Do tukaj so si mnenja precej edina. Toda v zvezi s tem načrtom bi postala žrtev krampa tudi stara semeniška cerkev, ki že več desetletij nudi streho bogoslužju za Slovence v mestu in iz okolice. Starodavna, mikavna cerkva se je vsem obiskovalcem zelo priljubila. Je pa tudi zelo značilen umetnostni spomenik koroške prestolice. O tem prinaša „Kärntner Landeszeitung“, uradno glasilo Koroške deželne vlade zanimiv in izčrpen članek, ki ga v glavnih potezah podajamo tudi za naše bralce:

ljubkim pročeljem bo tvoril — potem ko bo prenovljen — očarljiv primer poznobarokne arhitekture z že opaznimi klasicističnimi prizvoki. Zgraditi jo je dal solnograški nadškof Sigism. grof Schratzenbach nekako v letih 1767/68. Njen stavbarski mojster je bil Ivan Jurij Hagenauer, najmlajši med tremi brati. Rodil se je leta 1746 v Strassu pri Ainringu na Solnograškem, učno dobo je pa opravil pri svojem starejšem bratu Wolfgangu, ki je od l. 1760 bil dvorni stavbni upravitelj v Solnogradu. Wolfgang je v tedanji kneževini Solnograški zgradil več cerkva, izdelal osnutke za številne oltarje, v Gasteinu pa je postavil kopalniški grad.

Prvo delo Jurija Hagenauerja je vprav semeniška cerkev v Celovcu. Osnutki zanjo so v mestnem muzeju v Solnogradu. Deset

let po njeni dograditvi je Jurij Hagenauer izdelal načrt za zelo zanimivo Florijanovo soho na Senenem trgu (Heuplatz). Kipe zanj pa je izklesal njegov brat Wolfgang. V tem delu je praznoval klasicizem že popolno zmago. Leta 1780 je Jurij po naročilu škofa Auersperga sezidal grad „Zwischenwassern“, ki predstavlja eno izmed glavnih del avstrijskega klasicizma.

Jurij Hagenauer je zgradil še več palač, cerkva in gradov po Koroškem, potem pa ga grof Auersperg, ki je medtem postal škof v Passau na Nemškem, vzel s seboj in ga imenoval za svojega dvornega arhitekta. Tudi temu mestu je zapustil mnogo zanimivih zgradb. Na stara leta se je povrnil v domači Solnograd, kjer je v starosti 89 let umrl kot dvorni stavbni direktor tamošnjega kneza in nadškofa.

Poleg stavbnih posebnosti pa ima celovška semeniška cerkev še druge znamenitosti, ugotavlja „Landeszeitung“:

„Umetnostno najpomembnejše delo v semeniški cerkvi je stropna slika izpod čopiča

Slovenska usoda

Nek slovenski književnik, ki je pred kratkim obiskal Pariz, je takole popisal svoje srečanje z mladim, mnogo obetajočim pesnikom Jeanom Vodaine-om:

„Mladi človek s sinjimi očmi in tiho smejočim se obrazom, ki sedi pred menoj v eni izmed študentskih kavarn blizu Sorbonne, je francoski pesnik Jean Vodaine, v resnici pa je Vladimir Kavčič, sin slovenskih staršev, ki so se po prvi svetovni vojni preselili v Lorraine. Sloveščine ne obvlada več docela, zato govori v francoščini, svojo življenjsko storijo mi pripoveduje s pridruženim, skoraj tihim glasom:

Rodil sem se v Čiginju blizu Volč na Tolminskem, kjer je bil oče vaški čevljar. Do svojega četrtega leta sem bil s starši na Primorskem, leta 1925 sem se pa z njimi vred izselil v tujino. Odšli smo v francosko Lorraine, kamor je odšlo pred nami še več drugih Primorcev. Poslej nisem bil več v svoji rodni zemlji, čeprav se je rad spominjam. Moje slovensko otroštvo je bilo kratko, vendar pomnim tri spomine. Najprej vidim starega očeta, ki je vedno nosil pri sebi steklenico žganja, potem se spominjam stare peči, ki je mati v njej pekla kruh za vso vas, ko so se vaščani vrnili iz begunstva (v prvi svetovni vojni je preko njihove vasi tekla soška fronta in so bili prebivalci evakuirani, op. ur.) in našli večino hiš razrušenih, nazadnje pa mi je v očeh ostala podoba preprostega gledališkega odra sredi vasi, čeprav ne vem več, kaj so vaščani igrali. Vem tudi, da sem bil prvi otrok, ki so ga krstili v obnovljeni cerkvi v Volčah. O tem obnavljanju vasi mi starši še zdaj pripovedujejo ganljive stvari, zdi se mi, da je ni bilo vasi, kjer bi se sezidala tako vzajemno in obnovila s pomočjo vseh. To vzdušje je trajalo seveda samo do prihoda fašizma na oblast. Tedaj so se začeli drugi časi, občutil jih je tudi moj oče, ki se je bil vrnil iz vojne močno spremenjen. Zanj je bilo odločilnega pomena srečanje z ujetim ruskim častnikom. Ko je namreč oče stražil ujetnike, je videl častnika, kako je izpil vodo in rekel: „Voda dobra!“ Oče se mu je presenečen in radoveden približal in ponovil besede: „Voda dobra!“ Častnik ga je pogledal in rekel počasi: „Voda dobra a ti ne dobiš!“ To je očeta v temeljih spremenilo. Spoznal je dvoje, prvič, da so si slovanski narodi po jeziku in čudi blizu, drugič, da je vojna krivična zadeva... Ko so fašisti očeta silili, da bi se kot obrtnik

Evstahija Gabriela iz leta 1769; je to ustvaritev na absolutni višini in najboljša slika na steno (freska) na Koroškem. Domnevajo, da je pri ustvarjanju duhovitih kompozicij te slike sodeloval tudi Gabrielov učitelj, mojster Maulpertsch, veliki slikar fresk v baročnem času. Za občudovanje te dragoocene stropne slike ni nobena beseda pretirana. Sedaj je sicer freska umazana, okajena, nepomembna za pogled, toda po restavraciji (očiščenju) bi pa bila največja znamenitost v Celovcu.

V cerkvi sta še dve lepi veliki sliki Schefferja von Leonardhoffa. Ena je original, druga pa kopija po nekem Italijanu iz 17. stoletja. Nadalje stoji v njej prižnica iz bidermajerske dobe, ki jo je izdelal umetnostni mizar Jožef Stauder iz Sextena.

Ugledni stavbni strokovnjaki, ter umetniški izvedenci so sedaj predložili načrte, ki bi omogočili smotrno prometno in stavbno izrabo prostora, obenem bi pa rešili pred propadom staro semeniško cerkev.

vpisal v fašo, se je najprej otepal; ko pa potem ni več vedel izhoda, je sklenil, da bo vse prodal in se izselil v tujino. Tako je tudi storil. Naselili smo se v kraju Basse-Yuz, ki ima okoli 10.000 prebivalcev. Tam sem obiskoval ljudsko šolo, se naučil francoščine in se pričel čevljarstva, kakor je oče želel. Ker smo doma govorili v tolminskem narečju, mi je knjižna sloveščina ostala neznana. Vendar imam skrivno težnjo po njej, krepila mi jo je mama, ki je vzela s seboj v tujino Gregorčiča in šolski zvezek, kamor si je še kot dekle prepisovala narodne in umetne slovenske pesni. V družini še danes kakšno tudi zapojemo.

Po dovršeni ljudski šoli je postal strasten športnik, toda pri drsanju si je nekoč ranil kolk in poškodoval nogo, kar ga je dalj časa priklenilo na bolniško posteljo in mu dalo priliko, da je mnogo premišljeval in bral. Ker ni hotel služiti vojaščine, so ga Nemci po zasedbi Francije poslali v koncentracijsko taborišče. Tam se je stara rana na nogi, ki si jo je bil še povečal, da se odtegne vojaški službi Hitlerju, nevarno poslabšala.

„Rešil me je švicarski zdravnik Rdečega križa, sicer bi me uničila kostna tuberkuloza. Ganljivo naključje je hotelo, da se je zavzel zame zaradi svoje simpatije do mojega soimenjaka, goriškega slikarja Kavčiča. Ko sem ozdravel sem moral v bavarsko vojno industrijo za delavca. Domov so me spravili Amerikanci. Poročil sem se z Francozinjo in imam z njo dva otroka, hčerko in sina. Stara mama ju uči tudi slovenski. Kadar hočeta nov kos kruha, ga ne dobita na besedico „encore“ ali „noch“, temveč šele, ko rečeta „še“.

Pesmi sem začel pisati z dvajsetim letom. Rekei sem, da me je zanje navdušila moja preprosta mati. Pozabil pa sem povedati, da je v tistem vijoličastem zvezku, kamor si je zapisovala najljubše slovenske pesmi in ki ga je vzela s seboj v tujino, imela tudi nekaj svojih.“

Pozneje je Kavčič spoznal še vrsto velikih francoskih in nemških pesnikov in postal francoski pesnik Vodaine. Izdal je že sedem pesniških zbirk, med katerimi je prve tudi sam napisal z malim ročnim tiskarskim strojčkom, ki si ga je bil nabavil. Dobil pa je že dve književni nagradi. Sedaj dela pri neki znani pariški založbi. Namerava pa tudi obiskati svojo domovino ter jo spoznati.

FRAN ERJAVEC, PARIZ:

KOROŠKI SLOVENC

II. DEL

Dvorna pisarna je na ta izvajanja dne 5. III. 1768. vnovič odgovorila, da cesarica vztraja pri svoji prejšnji odločbi, in je celo še izrečno dodala, da nimajo patroni pri nameščanju in odpuščanju cerkvenikov in učiteljev nobene besede. Toda istočasno je ta važni dekret tudi naglasil, da ima vrhovno nadzorstvo nad šolstvom vendarle deželno glavarstvo, zaradi česar pri zares hudih pregreških učitelja lahko odstavi in namesti po duhovniku primernejšega.

S tem dvornim dekretom si je torej državna oblast prvič prisvojila vrhovno nadzorstvo nad šolstvom in pravico odstavljanja učiteljstva, pač je pa ostala duhovščini še vedno pravica njih nameščanja in seveda pravica nameščanja cerkvenikov, vendar je deželno glavarstvo z odlokom od 22. V. 1770. tudi glede teh postavilo pogoj, da morajo znati brati, pisati in računati. S temi odločbami je bilo torej to vprašanje vsaj prehodno rešeno: glavna beseda je bila priznana duhovščini, država si je pridržala le vrhovno nadzorstvo in nekaj vpliva na odpuščanje učiteljstva, a zemljiška gospodstva so bila potisnjena popolnoma ob stran.

Nov korak k dokončni rešitvi tega vprašanja pa je bil storjen spomladi l. 1770. Deželno glavarstvo je namreč v svojem dodatku k zgoraj navedenemu poročilu policij-

123

ske komisije tudi pristavilo, da, ako pristoji politični oblasti vrhovno nadzorstvo nad šolstvom, bi vsekakor ona morala vedeti, kakšni „subjekti“ se postavljajo za učitelje. Takega mnenja so očitno postali medtem na Dunaju, zato je izdala cesarica dne 1. IX. 1770. novo važno resolucijo, v kateri je bilo rečeno, da zavisi nameščanje in odpuščanje učiteljev le tedaj od cerkvenih predstojnikov, ako vrši učitelj tudi cerkveniške posle, sicer pa da odreja to svetna oblast.

Ta cesaričin sklep je bil izdan prav v trenutku, ko se je razvijal v Volčperk u oster spor med tamošnjim dekanom in svetno oblastjo zaradi imenovanja novega učitelja, ki ni vršil tudi cerkvenih poslov. Lavantinski škof se je bil tedaj pritožil na Dunaj, toda ravno v trenutku, ko je vladarico nadomeščal cesar Jožef II. Ta je zahteval od dvorne pisarne podrobno pravno razložitev vse zadeve, nakar je bila potem po temeljitom obravnavanju vsega vprašanja izdana dne 13. X. 1770. znamenita najvišja odločba, v kateri je bilo rečeno: „Moja volja je bila in je ta, da cerkvenik in učitelj, ako sta obe službi združeni v eni osebi, v cerkvenih in cerkveniških službenih zadevah zavisi zgolj od duhovnika in naj bo poslušen njemu, šolstvo pa je in ostane vedno politicum, zaradi česar ne more nobenega, ki je obenem cerkvenik in učitelj, sprejemati in odslavljeti samo duhovnik, nasprotno, ako sta cerkveniška in učiteljska služba ločeni, zavisi prvi zgolj od cerkvene in drugi od svetne oblasti.“

S to zgodovinsko odločbo je bilo ljudsko šolstvo izvzeto iz cerkvenih in stanovskih rok ter dokončno

podržavljeno, kar je imelo potem seveda tudi nedogleden vpliv na ves njegov nadaljnji razvoj.

Ta odločba je bila nedvomno v tesni zvezi s celotno tedanjo politiko prosvetlenske dunajske vlade, ki se je bila začela malo poprej podrobno pečati tudi z vprašanjem šolstva. Izprva so vladali o njem tudi na Dunaju še dokaj nejasni pojmi, ker ni nihče dovolj pomislil na velike stroške in ker so nanj stavili za začetek še tudi mnogo prevelike zahteve. Tako so n. pr. mislili, da bi nudile ljudske šole otrokom tudi kmetijski pouk (ta je bil tedaj že uveden v l. licejskem razredu jezuitskih šol), ki naj bi bil uveden na Koroškem s sodelovanjem Kmetijske družbe. Cesarica Mar. Terezija je 24. II. 1772. tega res tudi odredila, toda odredba je ostala le na papirju. Bila je tedaj seveda še čisto neizvedljiva.

Šele počasi so prišli na Dunaju do stvarnejših nazorov. Vlada je dne 26. V. 1770. najprej dostavila vsem notranjeavstrijskim deželam šolski red, ki je bil uveden za Gornjo Avstrijo, z naročilom, naj se ravnajo tudi one po njem; v začetku l. 1771. pa so odprli na Dunaju posebno „normalno šolo“, to je višje organizirano ljudsko šolo, v kateri naj bi se vežbali tudi bodoči učitelji. Dvorni dekret je 11. IV. 1772. opozoril na obstoj te dunajske „normalke“ tudi celovško deželno glavarstvo, ga povabil, naj prouči njeno uredbo in se izjavi o njeni uporabnosti tudi za Koroško. — Vse pa kaže, da je medtem izginilo v Celovcu že sploh vsako zanimanje za ljudsko šolstvo, kajti dunajski poziv ni našel nobenega odmeva več in vsa stvar je kratko in malo zaspala.

RUTE pri RINKOLAH

Helena Žmavcar je dobila pljučnico. Slabo srce ni preneslo hudega napada in tako je dne 6. januarja ob eni uri popoldne zapala mirno v Gosposu. Dne 8. I. 1957 smo jo v lepem številu spremljali k zadnjemu počitku. Pogrebne obrede so opravili ob asistenci g. kaplana Nemca domači gospod župnik Picej in se poslovili od rajne matere, ki je bila dobra, skrbna in marljiva gospodinja pri Sparlnu.

Vestno je izpolnjevala svoje verske dolžnosti, opravljala prve petke ter se v Tretjem redu sv. Frančiška pripravljala na zadnjo uro. Trpljenje ji ni bilo prihranjeno ne v življenju in tudi ne v smrti. Kakor je v življenju nosila breme sv. križa; tako naj tudi občuti v večnosti plačilo istega križa. Mešana pevski zbor je zapel tri žalostinke. Rajna naj počiva v miru! Sparlnovim naše sožalje.

ST. RUPERT PRI VELIKOVCU

V zadnjih urah minulega leta nas je zapustila za vedno Neža Skant v triinsedemdesetem letu svoje starosti. Pokopali smo jo v sredo, dne 2. I. kot prvo v novem letu. Cerkvene pevke so ji zapele med sv. mašo žalostinke. Domači dušni pastir preč. g. dr. Zeichen pa je ob odprtem grobu v izbranih besedah orisal življenje rajne, ki je bilo trnjeva pot in dolina solz. Bila je delavna žena in dokler ji je zdravje dopuščalo, je tudi ob nedeljah in praznikih izpolnila svojo dolžnost s tem, da je rada prihitela v našo farno cerkev. Čeravno ni imela svoje družine, se je rada žrtvovala za svoj dom in za svoje drage. Naj ji Bog vsa njena dobra dela obilo poplača!

ST. VID V PODJUNI

V preteklem letu je umrlo v naši fari 16 oseb, poročilo se je 9 parov, rojstev pa smo imeli v fari 8. O rajnih in o porokah smo natančneje poročali že tekom leta. Kar se tiče rojstev, bi bilo treba pripomniti, da se je večina novih faranov rodila izven fare, t. j. v Železni Kapli in v Celovcu. Tako da znaša torej skupno število rojstev 23.

BAJTISE

Bolj poredko se oglašamo iz našega kraja. Od časa do časa se je pa le treba oglašiti. Danes imamo samo namen povedati, da smo nosili od hiše do hiše Marijo, ki je iskala prenočišča pred Božičem. Po Božiču pa so nas obiskali tudi trije kralji, toda ne sami, ampak z njimi je prišel tudi preč. g. kaplan Matko z dvema ministrantom. Pred jaslami smo zapeli in molili, nato pa so blagoslovili hišo.

Ni bilo še tega pri nas nobeno leto, zato smo pa tembolj veseli in se bajtiški farani zahvalimo g. kaplanu prav posebno. Bog jim daj trdnega zdravja in sreče med nami.

Rožan:

Ljudskošolski romar pripoveduje

III.

Moji prvi otroški spomini na

Žihpolje

mi prikazujejo prvi večji požar, ki sem ga doživel, ko so goreli stolpi cerkve na Žihpoljah. Gledal sem ga iz Rožne doline. Vtis od daleč pa je bil za mene naravnost lep! Spominjam se, da so ljudje govorili, da je ogenj „Kakor dva pušca!“ Kakor dva prsta, se mi je vedno zdelo, sta vabila ta dva stolpa na obisk; danes pa vidimo podobo Žihpolj in cerkve celo na bankovcih za 20 šil., gotovo lepo priznanje za kraj in cerkev! Ko sva šla z mamo k brodu čez Dravo in potem navzgor skozi takrat jako zaraščen gozd, kjer so svojčas vedrili tudi roparji, sva prišla, že precej proti vrhu, mimo stare, prav na široko postavljene kapele. — Kakor sem že pozneje zvedel, govori ljudstvo, da je nekdanj tukaj neki ženi, ki se je zaobljubila na Žihpolje, postalo slabo, pa je v tej kapelici rodila moško dete, krščeno z imenom Jakob Peregrin. — Mati je bila iz Glinj, Jakob Peregrin Paulič pa je postal — prvi in menda edini slovenski škof v Celovcu, ki je moral imeti gotovo prav posebne prednosti, da sta ga Rim in avstrijska vlada potrdili za škofa v Celovcu in to kljub temu, da ni bil plemenitaš, kakor do tedaj skoraj vsi njegovi predniki! Umrli je leta 1827.

Razne znamenitosti cerkve in okolice sem spoznaval šele po večkratnih obiskih. Takoj pa so se vrisale v moj spomin strašne podobe na nekem stranskem oltarju, ki so predstavljale nage ljudi v plamenih pekla, kakor mi je to razlagala mati. Svoj posebni vtis je v meni zapustil tudi takoiimenovani „Božji grob“, ki je del cerkve z dve-

ST. JAKOB V ROŽU

Žalostno so zapeli zvonovi...

Kar v prvih dneh se je oglasila smrt in nam vzela Novakovega očeta. Komaj je dopolnil 9. decembra 56. leto. Pokojni je zgubil sina Hanzeja, ki je padel 12. 8. 1941 še le 20-leten. Sin Rudi pa se tudi ni vrnil. Od 9. 4. 1945 je namreč pogrešan. Tako je šel pokojni pred časom za svojima sinovoma. V četrtek, dne 10. t. m. smo ga pokopali na domačem pokopališču. Naj počiva v miru!

Teden navrh se je preč. g. Matej Nagele poslavljaj ob odprtem grobu od svoje duhovne matere Marije Čuden. Čudnova mati je dosegla visoko starost. Majnika bi dopolnila 89 let. Ni imela lastnih otrok; privzela si je pred 24 leti novomašnika — domačina, kot duhovna mati za duhovnega sina in zanj skrbela in molila. G. kaplan se ji je ob odprtem grobu zahvalil za vso njeno dobrotljivost in požrtvovalnost. Naj ji bo Bog obilen plačnik!

† Krojnikov oče v Rinkolah

Markantna osebnost v Rinkolah je bil Krojnikov oče, tako v postavi kakor tudi v značaju. Tega velikega moža in dobrega očeta smo spremljali zadnjo nedeljo v res velikanskem številu k zadnjemu počitku. Od blizu in daleč so prihitali znanci, prijatelji, sorodniki in farani, da izkažejo rajnemu Krojnikovemu očetu zadnjo čast. Pogreb sam na sebi je pokazal, kako je bil blagopokojni oče spoštovan, kakšen ugled je užival daleč naokrog.

Žalni spredov so vodili g. župnik Picej ob navzočnosti g. kaplana Nemca. Moški zbor ojačen po vseh pevcih fare je v dolgi vrsti korakal pred krsto in pel primerne žalostinke, kakor tudi pri križu, na pokopališču ter ob koncu pogrebnega obreda. Mrtvaški bratje so prihitali, da spremijo svojega brata na zadnji poti in mu svetijo tja v večnost. V daljšem govoru so se poslovili g. župnik od rajnega očeta ter ga stavili možem za vzgled in vzor verskega prepričanja in značaja. Blagopokojni oče je bil značajan v narodnem oziru. Vse svoje življenje se je držal svojega slovenskega prepričanja ter rad prebiral naše liste: Mir, Koroški Slovenec, Naš tednik! Vesten ud Družbe sv. Mohorja

ma oddelkoma in lepo ležečo Kristusovo soho. Zanimivo je, da je ravno ta del cerkve že svojčas privlačil mnogo romarjev. In tako sem si vsak oltar s svojo znamenitostjo posebej ogledoval, ne samo glavni oltar z visoko Marijino soho, stoječo na zemlji, ki jo ovija kača; privlačil me je tudi oltar s soho sv. mučenice Antonije, ki ji pri tej prispodobni rabelj v obliki Turka, z diletom izbija zobovje. Na veliki, prav stari sliki obličje Marijine sohe s krono in malim detetom Jezusom, pa se vidi še podoba stare prejšnje cerkve.

Spominjam pa se tudi na neko hišico ne daleč od cerkve, kjer so po pripovedovanju mame samevali „Ansidlerji“—samotarji, ki so se navadno šele v starosti posvetili samo molitvi. Prvi je bil baje, kakor nama je pravil g. župnik, neki plemenitaš iz Luksemburga, ki je bil pokopan prvotno med staro cerkvijo in takrat posebej stoječim „božjem grobu“, sedaj pa je njegova grobna plošča vidna na tleh sedanje cerkve. In še nekaj, kar mi je posebej ostalo v spominu: tu so bile slive na vrtu župnišča; v dolini toliko teh dreves nisem videl, še manj pa toliko sliv na tleh, ker se je pač stegnila marsikatera romarska roka in drevesce toliko stresla, da je mogla kaj sočnega pobrati. Razumljivo pa je tudi, da nekateri župniki to dejanje nikakor niso pohvalili! In če je mama ravno bila v župnišču, je seveda tudi moja roka poskusila svojo moč... saj je bila tudi romarska!

Zgodovinskih spominov

pa je okoli te, na tako lepem kraju stoječe romarske cerkve vse polno: že v desetem stoletju je stala tu cerkev, ki jo je neki nadškof iz Salzburga prepustil „deželnemu“

... in veselo svatje pri Mlinarču

V nedeljo, dne 20. t. m. je peljal Zgornje-Strelčev Francej svojo izvoljenko Rozijo Serajnik pred poročni oltar. Poroka je bila s poročno sv. mašo v župniški kapeli. Svatje so se zbrali na domu ženinevega strica, pri Mlinarču na Breznici. Manjkal je mlajši ženinov brat Andrej. Študira v daljnem svetu mestu, odkoder je v duhu spremljal svojega brata, k poroki. Z njegovimi iskrenimi voščili smo združili tudi mi svoja voščila: naj vaju Bog ohrani mnogo let v sreči brez nesreče!

RUTE PRI ŽELINJAH

Prvič je v novem letu posijalo sonce v vsej krasoti na sicer tako sončne Rute šele dne 7. januarja. Izgledalo je, kot da se je tudi prišlo poslavljat od dobre Harnikove matere, Ane Peteršinek, ki smo jo ta dan spremili na njeni zadnji poti na želinjsko pokopališče. Z vseh strani so prihitali žalni

Našim naročnikom

Zaradi ponovnega zvišanja tiskarskih stroškov in cene papirju tekom zadnjih dveh let smo tudi mi primorani dosedanjo naročnino primerno zvišati. Saj so to storili tudi nemški listi, ki se vzdržujejo z naročnino. Ni nam bilo ljubo to storiti, ker vemo, da bo marsikatero naročnika to zadelo. Vendar, mi hočemo ohraniti naš list in zato prosimo vse naročnike in bralce za blagohotno razumevanje.

Kdor je do danes že plačal naročnino za leto 1957, tega bomo priznali, da je za določeno dobo plačal list in ga ne bomo terjali za razliko.

Nova naročnina za leto 1957 znaša za tuzemstvo:

letno 60.— šil., polletno 30.— šil., četrtletno 15.— šil. in mesečno 5.— šil. Cena posamezni številki bo od 1. 2. 1957 dalje 1.50 šil. Zato svetujemo tistim, ki so doslej kupovali posamezne številke, da se vsaj mesečno naročijo, bodisi naravnost pri upravi v Celovcu, ali pri dosedanjem trafikantu.

Cena za inozemstvo letno je 5.— US dolarjev ali pa protivrednost v šilingih.

Uprava

gostje — stari in mladi — da izkažejo rajni ki zadnjo čast.

Vsak, kdor pozna sončne Rute, pozna tudi Harnikovo hišo in Harnikovo družino. Harnikov oče — dolgoletni cerkveni ključar na Želinjah — je kmet, ki se je zakoreninil v to rutarsko zemljo in neguje svoja polja in travnike s pridno roko in ljubečim srcem. Njegov najstarejši sin Tevžej, ki očetu v pridnosti in značajnosti ni ne zaostaja, se je, potem ko je okusil brič-kosti vojaka in ujetništva v Rusiji, priženil na Drtnikovo domačijo v Hudem kraju. Najstarejša hči Ančka je na veliko bridkost cele družine umrla leta 1943. stara šele 17 let. Drugi sin Mirtej, je na vrsti, da za očetom prevzame Harnikovino. Tudi o njem smo prepričani, da bo stopal po stopinjah svojih prednikov in ostal zvest izročilom, ki jih že stoletja hrani Harnikova hiša. Potem je še najmlajša hči Nežika, ki se ji menda ni ljubilo zapustiti sončnih Rut in sta si zato z možem kupila Klobasovo posestvo v Rutah. Tam živi, kakor prej njena mati pri Harniku vzgledno družinsko življenje.

Temu možu in tem otrokom smo torej odnesli in zagreblili v domačo blagoslovljeno zemljo dobro ženo in skrbno mater. Rodila se je leta 1900 v Žitari vesi. Njeni starši so potem kupili Harnikovo posestvo. Tukaj na sončnih Rutah je potekalo potem njeno otroško in dekliško življenje. Tukaj je pozneje delila radosti in trpljenje z možem v štiridesetletni dobi zakona. Rajna je bila verna žena in mati in je spoštovala katoliške duhovnike. Zato so stali ob njenem grobu tudi trije duhovniki, in sicer preč. gg. Kunstlj, Holmar, domači g. provizor in še naš bogoslovec g. Poldej Kasl. Ljubila je našo lepo slovensko domačo pesem. Cerkveni pevci so bili nešteto krat gostje Harnikove hiše, katere pristna slovenska gostoljubnost je znana vsej okolici. Pevci so se skušali rajni materi oddolžiti s tem, da so ji za slovo prav lepo zapeli na domu, v cerkvi in ob grobu. Zasluga za dostojno petje pa gre predvsem preč. g. Holmarju, ki je pevce vabil za to priliko. Draga Harnikova mati naj se po trudapolnem življenju in skoroda triletni težki bolezni spočije v domači zemlji! Možu in otrokom naše sožalje! naše sožalje.

†Franc Lakner

Komaj pa so ugasnile sveče na grobu Harnikove matere, že je pretresla vso okolico vest, da se je v kamnolomu v Trušnjah delavec podjetja „STUAG“, naš domačin iz Trušenj France Lakner težko ponesrečil. Prepeljali so ga še v celovško bolnišnico, vendar so bila vsa prizadevanja zdravnikov zastoj in je v poznih večernih urah sobote, dne 12. I. izdihnil svojo 32-letno življenje. Ob ogromni udeležbi smo ga pokopali, dne 16. I. na želinjskem pokopališču.

Nenadna smrt tako mladega človeka je naredila na vso okolico globok vtis. Zopet so se uredile besede iz evangelija: „Bodite pripravljene, ker ne veste ne ure, ne dneva!“ Rajni zapuščena žena in mater, katera izgubi edinega otroka na stara leta.

Vsem žalujočim sorodnikom, posebno materi, naše globoko sožalje.

Kako se borimo proti sadnim škodljivcem

(Nadaljevanje)

Bakrena škropila

Baker je strup za nekatere glivičaste zajedalce. Baker, ki ga v ta namen uporabljamo, imenujemo modro galico. Za škropljenje ne rabimo čiste raztopine galice, ker bi kislina, ki jo vsebuje, ožgala nežne rastlinske dele. Zato ji dodamo nekoliko apna, ki to kislino neutralizira in napravlja neškodljivo. Tako pripravljenu škropilo pravimo bakreno-apnena ali bordoška brozga.

Prilagodimo jo takole:

Prilavdi dva čebra, eden naj drži nad 50, drugi nad sto litrov. V manjšo posodo nalij 50 litrov vode in raztopi v njej 1 kg modre galice na ta način, da jo v redki vreči obesiš v vodo. V drugem čeburu, ki drži nad 100 l pa v 50 l vode pogasi in razredči pol kg živega ali 1,2 kg — 1,5 kg gašenega apna. Preden začne škropiti, ulij raztopino modre galice v raztopino apna in ne nãrobe, ter med ulivanjem dobro mešaj. Pred škropljenjem preizkusi raztopino s fenoltaleinovim papirjem, ki mora pordečiti, ako je dovolj apna v raztopini. Raztopino moramo takoj porabiti, da se ne pokvari. Trpežnost brozge podaljšamo, ako ji dodamo 10 dkg sladkorja ali 1 liter mleka.

Ker je ta brozga nevarna, da ne ožge debla, moramo paziti, da se po deblu ne počeja.

S to brozgo boleznj ne zdravimo, temveč jih samo preprečujemo. Je posebno učinkovito sredstvo proti škrlupu, proti kodravosti na breskvah in proti luknjčavosti na listih koščičastega sadnega drevja. Za živalske škodljivce pa je to samo strašilo.

Žveplena škropila

Žveplo se je že v davni izkazalo kot dobro obrambno sredstvo. V začetku so ga uporabljali le v prahu, pozneje pa so pričeli iz njega pripravljati tudi žvepleno-apneno brozgo. Pri nas ta brozga še ni udomačena. Za zimsko škropljenje jemljemo na 1 l te tekočine 2 do 5 l vode, za poletno pa vzamemo 35 l vode.

Smrt rojaka

V sanatoriju v Eggenbergu pri Gradcu je nedavno v starosti 68 let umrl dipl. ing. Franc Fischer, stavbeni inženir, ki je daljšo dobo deloval na Koroškem. Bil je iskren narodnjak. Danes, v četrtek, 24. t. m., so ga položili k večnemu počitku v Zrelcu. Zapuščča soprogo in hčerko. Izražamo jima iskreno sožalje.

Predpustno premišljevanje

Dobili smo v roke pričujoči sestavek, ki so ga družno spisal koroški akademiki, ki študirajo na Dunaju. Pozna se mu, da je nastal v mladostno prešernem, rekli bi prav predpustnem razpoloženju. V marsičem so pa zadeli žebelj na glavo, kar pa ni tako čudno, kajti nosilci novih, svežih misli so bili že od pamtveka mladi ljudje. Da se pa prešernost pogosto ujema z življenjem, je pač razlog v tem, da so večkrat zgodbe in nezgode ljudi kljub najresnejšim problemom prav čudno podobne pustni burki, tako izvirni, da si je noben pisatelj ne bi mogel izmisliti. Objavljamo ta prispevek, v prepričanju, da misli teh mladih ljudi zasluzijo dobrohotno razumevanje prizadetih in neprizadetih, saj smo v letnem času, ko kraljuje dobra volja, oziroma bi vsaj naj bilo tako.

Uredništvo.

Velika revolucija se dogaja danes v znanosti in sicer na vseh področjih. Nikdar v človeški zgodovini še niso poznali takih sredstev za uničevanje ljudi kakor v današnji dobi. 10 bomb — ta pravih seveda — bo menda že zadostovalo, da bodo vsa živa bitja poslani na drugi svet. Res čudovita bodočnost se nam obeta. Potem, ko bo zemlja očiščena vseh živih bitij, bodo pa menda ljudi umetno delali. Kdo in kako ne vem, na tem svetu je menda mogoče vse. Pesimisti sicer majejo z glavami, meni pa se ta reč ne zdi tako nemogoča. Zakaj bi ne mogli ljudi umetno delati, ko pa danes že celé narode kar tako ustvarjajo. Kje, boste vprašali? No, na Koroškem vendar. Koroškim strokovnjakom gre prvenstvo na tem področju.

Starokopitneži so nas učili, da živi naš slovenski narod od 6. stoletja naprej neprekinjeno na Koro-

škem. Da smo celo vojvode v slovenskem jeziku ustoličevali na Gosposvetskem polju. Da imamo mi Slovenci svoje pristne narodne običaje, svojo narodno umetnost, svoje narodne pesmi. In še to so nas učili, da je naš jezik slovenski.

Pa glej čudo, sedaj so takozvani „koroški zgodovinarji“ ugotovili, da je vse to menda čisto napačno. Da pravih Slovencev sploh ni na Koroškem. Da so tam samo pristni Nemci? Ne, tako daleč še nisimo! Zaenkrat so ugotovili: nemško, nemško-vindišarsko, vindišarsko-nemško, vindišarsko, vindišarsko-slovensko, slovensko-vindišarsko, nemško-slovensko in slovensko narodnost (naštevaj vse to vedno hitreje in ponovi vso zaporedje večkrat, dokler se ti ne zmeša!). O srečna Koroška! Koliko narodov prebiva v tvojih mejah! Vsa čast in priznanje zgodovinarjem! Prekosili so vse svoje kolege po širnem svetu, ki se jim taka imenitna iznajdba še ni posrečila.

Hm, pa nekaj še ni v redu. V tej babilonski značajnosti se vendar še pojavijo Slovenci, čisto na koncu sicer, a vendar. Pa se naši zgodovinarji temu niso mogli dosti načuditi in so raziskovali dalje. In njih delo je bilo res čuda vestno in korenito. Ugotovili so, da se je zgodila velika napaka, ko se naštevajo med temi brezštevilnimi narodi tudi Slovenci. Sedaj pa obledite, znanstveniki vsega sveta! Šušmarji ste vsi skupaj! Poslušajte, kaj so na Koroškem ugotovili: da je slovenski jezik „JEZIK SOVRAZNIKOV KOROŠKE“. Novo spoznanje, ki bo brez dvoma obogatilo zgodovinsko znanost.

Ko sem o tem izvanrednem odkritju bral, mi vedoželjnost ni dala miru. Poznam tu na Dunaju univerzitetnega profesorja, znanstvenika, ki uživa mednarodni ugled na tem področju. Napotil sem se k njemu, ves v skrbeh za dobro ime in sloves naše univerze. Kar sem se najbolj bal, se je tudi zgodilo. On, ki ima sicer imena narodov celega sveta v malem prstu, za „NAROD SOVRAZNIKOV KOROŠKE“ ni vedel. Smejal se mi je na ves glas,

in tako dobro voljo sem ga spraval z mojim vprašanjem. Ugled profesorja je padel v mojih očeh skoraj do ničle. Da bi rešil, kar se še da rešiti, sem mu razložil glavna odkritja naših marljivih koroških zgodovinarjev. Toda mož je z zaslepljeno trmo vztrajal pri svojem. Trdil je namreč, da prebivajo na Koroškem le Nemci in Slovenci, druge narodnosti pa da so izmišljotina koroških psevdoznanstvenikov. Sedaj pa je padel ugled profesorja pod ničlo.

V želji, da pridem tej zamotani zadevi do dna, sem se zatekel k knjigam. Dolge dneve sem preždel v zaprašenih znanstvenih knjižnicah. Listal sem po mnogoštevilnih knjigah in iskal te mnogoštevilne koroške narode, toda čudno, v nobeni knjigi niso bili zapisani. Imena narodov vsega sveta sem našel, imena narodov, o katerih še nikdar prej nisem slišal. Cele gore knjig sem preiskal, stoletja stare knjige, najnovejše knjige, debele in tanke, velike in majhne. Razočaran, a še vedno upajoč sem iskal, kakor hlapec Jernej svojo pravico. Prebral sem vso zgodovino človeštva od prvih časov do danes. O starih Egipčanih, Grkih in Rimljanih, o selitvi narodov in o Slovanih, ki so prišli v Srednjo Evropo, o Slovencih, ki so na Koroškem obdržali svojo zemljo do današnjega dne. Bral sem o „tisočletnem rajhu“, ki pa je trajal le bore malo let. Počakajte, počakajte! „Tisočletni rajh“ — „narodov sovražnikov Koroške“ — hm! — ali niso tedaj nekateri vpili: „Domov in tisočletni rajh“? Ali niso tedaj celo ime „Avstrija“ prepovedali? Ali niso kljukastih križev mazali po stenah? — še z rjavo barvo povrh — da so hiše izgledale, kot prostori za gotove nujne potrebe. Nacnkrat se mi je posvetilo. Da, da, — med temi pač lahko iščete in najdete „SOVRAZNIKE KOROŠKE“. — Hvala vam, koroški znanstveniki, da ste mi — sicer nehote — k temu odkritju pripomogli! Jaz pa sem spoznal, da je včasih zelo koristno prebrati zgodovino in to vsakomur toplo priporočam.

Da bi mi se kaj takega ne primerilo več in da bi ostal na tekočem v tem tako zamotanem koroškem

življenju, pa tudi, ker sem na bodoče iznajdbe zelo radoveden, sem sklenil odslej časopis bolj skrbno prebirati. Primem že starejši časopis v roko: glej, tudi nekaj koroškega, ali boljše salzburško-koroškega, ker list izhaja v Salzburgu. Zelo lepo, da se ta list tako zanima za nas. Ko prebiram članek, dobim vtis, da je spal dopisnik tisočletno spanje (morda v tisočletnem rajhu). In ko se je prebudil, je napisal članek o Koroški. Pa pride kar z ognjem in mečem. Koroške Slovence predstavi namreč kot kak divji narod, ki pleni in požiga po deželi. O dopisnik, srečni človek, ki si nedavno preteklo, bridko in za nas s trpljenjem nasičeno zgodovino prespall Beri, beri zgodovino, saj imamo dovolj zgodovinskih knjig! Morda boš prišel potem do približno istega zaključka kakor jaz poprej, ko sem iskal „NAROD SOVRAZNIKOV KOROŠKE“.

No ja, Salzburg je pač precej oddaljen od nas in se zato ni za čuditi, če tam take bajke o nas Slovenceh pišejo. Držal, se bom zato rajši koroških časopisov, ki so bolj specializirani na naša vprašanja. Ena izmed takih strokovnih publikacij je časopis, ki se imenuje „Allgemeine Bauernzeitung“. Med članki o poljedelstvu in živinoreji najde zmirom še prostora, da pove kaj svojega o Slovenceh. Sicer je Prešeren enkrat rekel: „Le čevlje sodi naj kopitar“, a pri „Allgemeine“ ta lepi stavek gotovo ne pozna. Saj sploh ne vem, če so o Prešernu že sploh kaj slišali.

Nekaj pa vendar ne morem razumeti. Ti „strokovnjaki“ zmerom zopet trdijo, da Slovencev pravzaprav na Koroškem ni, a vendar neprenehoma pišejo v njih. Da, teorija in praksa, ali boljše, laž in resnica, sta dve različni stvari. In z lažjo je zelo težko dokazati, da resnice ni. In ravno tako težko je napraviti iz enega naroda ducat narodov, kakor so na Koroškem napravili iz Slovencev Nemško-Vindišarje, Vindišarje-Nemce, Vindišarje, i. t. d. (Navajaj vse mogoče kombinacije tako dolgo, dokler ne padeš v omočico in — zaspiš).

Nekaj pa vendar ne morem razumeti. Ti „strokovnjaki“ zmerom zopet trdijo, da Slovencev pravzaprav na Koroškem ni, a vendar neprenehoma pišejo v njih. Da, teorija in praksa, ali boljše, laž in resnica, sta dve različni stvari. In z lažjo je zelo težko dokazati, da resnice ni. In ravno tako težko je napraviti iz enega naroda ducat narodov, kakor so na Koroškem napravili iz Slovencev Nemško-Vindišarje, Vindišarje-Nemce, Vindišarje, i. t. d. (Navajaj vse mogoče kombinacije tako dolgo, dokler ne padeš v omočico in — zaspiš).

Nekaj pa vendar ne morem razumeti. Ti „strokovnjaki“ zmerom zopet trdijo, da Slovencev pravzaprav na Koroškem ni, a vendar neprenehoma pišejo v njih. Da, teorija in praksa, ali boljše, laž in resnica, sta dve različni stvari. In z lažjo je zelo težko dokazati, da resnice ni. In ravno tako težko je napraviti iz enega naroda ducat narodov, kakor so na Koroškem napravili iz Slovencev Nemško-Vindišarje, Vindišarje-Nemce, Vindišarje, i. t. d. (Navajaj vse mogoče kombinacije tako dolgo, dokler ne padeš v omočico in — zaspiš).

Nekaj pa vendar ne morem razumeti. Ti „strokovnjaki“ zmerom zopet trdijo, da Slovencev pravzaprav na Koroškem ni, a vendar neprenehoma pišejo v njih. Da, teorija in praksa, ali boljše, laž in resnica, sta dve različni stvari. In z lažjo je zelo težko dokazati, da resnice ni. In ravno tako težko je napraviti iz enega naroda ducat narodov, kakor so na Koroškem napravili iz Slovencev Nemško-Vindišarje, Vindišarje-Nemce, Vindišarje, i. t. d. (Navajaj vse mogoče kombinacije tako dolgo, dokler ne padeš v omočico in — zaspiš).

Nekaj pa vendar ne morem razumeti. Ti „strokovnjaki“ zmerom zopet trdijo, da Slovencev pravzaprav na Koroškem ni, a vendar neprenehoma pišejo v njih. Da, teorija in praksa, ali boljše, laž in resnica, sta dve različni stvari. In z lažjo je zelo težko dokazati, da resnice ni. In ravno tako težko je napraviti iz enega naroda ducat narodov, kakor so na Koroškem napravili iz Slovencev Nemško-Vindišarje, Vindišarje-Nemce, Vindišarje, i. t. d. (Navajaj vse mogoče kombinacije tako dolgo, dokler ne padeš v omočico in — zaspiš).

Nekaj pa vendar ne morem razumeti. Ti „strokovnjaki“ zmerom zopet trdijo, da Slovencev pravzaprav na Koroškem ni, a vendar neprenehoma pišejo v njih. Da, teorija in praksa, ali boljše, laž in resnica, sta dve različni stvari. In z lažjo je zelo težko dokazati, da resnice ni. In ravno tako težko je napraviti iz enega naroda ducat narodov, kakor so na Koroškem napravili iz Slovencev Nemško-Vindišarje, Vindišarje-Nemce, Vindišarje, i. t. d. (Navajaj vse mogoče kombinacije tako dolgo, dokler ne padeš v omočico in — zaspiš).

„VERA IN DOM“ v novi obleki

Te dni je izšla prva številka mesečnika revije „Vera in dom“, ki sedaj že deveto leto obiskuje slovenske družine po Koroškem in drugod. Prva številka novega letnika je izšla v novi grafično jako okusno izdelani, moderni obleki. Tudi novega urednika ima, znanega strokovnjaka za koroško narodno blago č. g. dr. Pavla Zablatnika.

Ta številka ima izrazito koroško oboležje. Kar je razveseljivo, kajti lepa koroška dežela gotovo ima med svojimi sinovi dovolj pesniških in pisateljskih talentov, ki jo bodo z njihovimi ustvaritvami vredno vključili v venec slovenskih literarnih pokrajin. „Tam, kjer teče bistra Zilja“, je uvodni članek na platnicah, ki z veliko ljubeznijo predstavlja morda najbolj romantično koroško dolino z njeno narodno nošo („Svenclo“ — Sloveclo — Slovenko) z njenimi živimi belo-plavo-rdečimi barvami, s katero se po

živahnosti barv ne more meriti nobena druga; z domovino državnega poslanca Grafenauerja, pesnika Ellerja, skladatelja Jobsta in velikega jezikoslovca in navdušenega narodnjaka Urbana Jarn'ka. Dr. Val. Inzko nam predstavlja prezdoga umrlega mnogo obetajočega pesnika Maksa Sorga, ki je še pred smrtjo v vojni zapel: Le pomladi naše drévo močno čaka, / da poneha krut vihar, in potem pognala bo mladika vsaka / in cvetela kakor žar / in sadovi preobli bodo znaki, / da drevo še res živi, / da so korenine stari narodnjaki / in mladike mladi ml!

Valentin Polanšek začenja povest iz obirskih planin „Obirjan“, ki obeta postati zanimiv prikaz življenja naših planinskih kmetov v preteklosti. Janko Polanc je napisal psihološko poglobljeno črtico, ki načinja težka vprašanja krivde, sumničenja ter poprave storjene krivice. Dr. Valentin Inzko pa je prispeval svojstveno božično sliko, ki bo marsikoga spomnila na podobne lastne doživljaje v minuli vojni, ko je mnogo naših mladih fantov služilo vojake v najrazličnejših krajih. Topla, poduhovljena ljubezen pa veje iz črtice Hermana Grma, ki bi jo skoraj lahko imenoval pesem v prozi na samotno bajto v gozdu in njeno revno, a dobro mater deseterih otrok. Vsekakor so trudnik, ki bo mogel še marsikaj dobrega prispevati za prosep revije. Dr. Pavle Zablatnik je iz svojega ožjega strokovnega področja izbral „Novoletne običaje na Koroškem“, ki jih opisuje z le njemu lastnim temeljitim znanjem.

Pesmi Maksa Sorga, Milke Hartmanove in Rudolfa Kuchlinga, vse povezane z domačo grudo, dopolnjujejo literarni del revije. Pa tudi tri otroške pesmice Hermana Grma, ki jih odlikuje tekoč ritem in akustika (Prometni vrag), je treba omeniti.

V vzgojnem delu najdete pod naslovom „Ti in ona“ koristne nauke za reševanje osrednjega življenjskega vprašanja za vsakega mladega človeka. V rubriki „Pisano polje“ pa so nanizane novice iz uredništva, poročila o delovanju literarnega krožka in o slovenskih oddajah v celovškem radiu. Pod zaglavjem „Iz književnosti“ se vrstijoocene nekaterih pomembnejših knjig, ki so izšle na tej in na oni strani Karavank.

Tudi kotiček „Za ženo in dom“ je skrbno pripravljen, a „Zanke in ugaake“ bodo posebno v dolgih zimskih večerih prijetno razvedrilo za bistroumneže.

Novo izrazito koroško številko „Vere in doma“ je le za pozdraviti in ji želimo obilo zvestih bralcev, pa tudi mnogo marljivih in predvsem vztrajnih sotrudnikov.

Električne pralne stroje vseh znamk in velikosti, štedilnike tudi kombinirane s krušno pečjo, krušne peči, sobne peči vseh vrst in velikosti, kotle za kuhanje žganja. Vse to in še marsikaj drugega vam nudi trdka

JOHANN LOMŠEK

ŠT. LIPŠ, Tihoja 2, p. Dobrla ves

Odplačilo je mogoče na obroke. Cenik dobite po želji brezplačno.

PROSVETNE MISLI

iz tajništva Krščanske kulturne zveze

Življenje vsakega naroda ima dvoje obrazov, enega v mestu, drugega na deželi. Enakomerno prelivanje življenja v naših mestih je podobno enoličnemu toku življenja v tujih mestih. Zato mestno življenje ponavadi ne predstavlja kake pokrajinske ali narodne posebnosti in ni bistven del naroda. Šele podeželje, življenje preprostih ljudi, svet kmetov itd. s svojo bogato pestro vsakdanjostjo predstavlja vse ono, po čemer se ločimo od tujcev, po čemer smo narod, smo Slovenci.

Našo narodno in splošno izobrazbo, ki nam jo daje šola, moramo sami dopolniti s poglobitvijo v to podeželsko ljudsko življenje, ki je za nas toliko značilno. Zrasti moramo v svoji izobrazbi iz domačih tal, da ne bomo nekoč tuji svojemu narodu. Kdor hoče kdaj z delom koristiti svojemu narodu, ta mora ves koreniniti v njem.

To pa skušajo posredovati naša prosvetno-kulturna društva.

Gotovo je hvalevredno, da je ostala volja po prosvetnem delu v naših ljudeh še vedno živa in da čutijo še vedno veselje do društvenega delovanja, do petja in igranja.

V zadnjih desetletjih se je v svetu veliko spremenilo in prav tako tudi pri nas. Tiste oblike prosvetnega dela — vsaj nekatere —, ki so zadovoljevale ljudi pred tridesetimi leti, so se danes že v veliki meri preživele. Zato bi bilo treba najti prosvetnemu delu novih oblik in nove vsebine, predvsem pa bi bilo treba pomladiti društvena vodstva ter zbuditi zaspala prosvetna društva k novemu življenju, kajti organizatorično društveno življenje se obnese v vsakem času in navadno tudi prodre.

Lahko smo veseli, da imamo po naših farah še toliko starejših prosvetnih delavcev, ki so vodili in držali pokonci že desetletja naše kulturne in gospodarske organizacije, toda ne smeli bi ljubosumno odrivati mladine od dela in vodstva v društvih, ampak ji še pomagati, da bi se čimprej in v čim večjem številu vključila v društva in kulturne skupine. To velja tudi za pevske zборе. Vesel je pogled na zборе, v katerih nastopa tudi naša mladina. Tak pogled vzbuja optimizem in zaupanje v bodočnost, kajti kjer ni mladine, tam ni bodočnosti.

V mladini je treba vzbujati veselje za prosvetno delo in ji stati ob strani z navetji ter ji tudi pomagati, a pobudo naj ima mladina sama, ker bo sama najprej našla take oblike in tako vsebino prosvetnega dela, ki so primerne za sedanji čas in ji ustrezajo. Če danes marsikje pogrešamo mladino pri prosvetnem delu, je to večkrat posledica dejstva, da mladini zastarele oblike in tudi idejna vsebina prosvetnega dela niso všeč in je ne priteguje — ne glede seveda na moderni vpliv filma, ki se je že močno zaril v našo mladino in jo slovenskemu odru odtujil.

V marsikateri vasi na Koroškem je bila mladina pripravljena, da si ustanovi prosvetno društvo, ali da poživi tisto, ki morda že obstaja. A nikogar ni, ki bi dal pobudo. Mladi delavski ali kmečki fantje in dekleta se ne čutijo sposobni, ker je vendar treba imeti tudi z oblastmi opravka, in da bi prevzeli vodstvo in vso stvar sprožili. Poprijeti bi morala slovenska dijaška mladina. Ta bi morala zbrati okrog sebe najboljšo mladino iz vasi in jo povezati v društvo. Izgovori, da ni dvoran, ne držijo vedno. Če je volja in pripravljenost, se najde tudi vse drugo. Poleg tega je mnogo oblik prosvetnega dela, za katere ni nujno potrebna dvorana, n. pr. knjižnica, folklorni plesi, ki jih je mogoče vaditi tudi doma, planinstvo, razno drugo športno udejstvovanje, ki v širnem smislu tudi spada pod pojem prosvetnega dela itd. Razen tega je na Koroškem toliko manjših prosvetnih dvoran, da vsaka igralska ali folklorna skupina najde priložnost za nastop, če ima kaj pokazati, prav tako pa tudi pevski zbor. Le več veselja in pobude bi bilo treba pri prosvetnem delu in več mladine v prosvetna društva, pa bi se prosvetno življenje pri nas še bolj razcvetelo.

Pri vseh evropskih narodih se je v zadnjih desetletjih posebna veja znanosti pričela baviti z vsemi onimi izrazi ljudskega življenja, ki so značilni za ta ali oni narod. Narodopisje ali etnografija je nova veda, ki natančno opazuje in opisuje življenje kmeta, pastirja, podeželskega obrtnika, ribiča... in preiskuje tisoč posebnosti njihovega malega življenja, ki so zanimive in važne za rast ali umiranje naroda.

Narodopisec ima odprte oči vedno in povsod, ko je na deželi med preprostimi ljudmi. Vedno je pripravljen, da zapiše kako zanimivost ali posebnost iz preprostega življenja

KULTURNA PRIREDITEV

V Smihelu pri Pliberku...

Kat. prosvetno društvo je priredilo v nedeljo, dne 6. januarja igro „Jurček“. Igra je bila mojstrsko podana. Za naše podeželske razmere je bil res užitek slediti igralcem in pa igri. Pred vsem moramo pohvaliti gospoda režiserja, preč. g. kaplana Alojzija Nemca, ki je napel vse strune, da bi vse mogoče položil v garderobo igralcev, v svojih kosutnih so predstavljal palčke, veter, vile, bele deklice, kakor iz pravljicne devede dežele. Kozel s svojimi pol metra dolgimi rogovi se je res tudi obnašal kot kozel na odru, da nas je vse spravil v vesel smeh in občudovanje. Vse vloge so bile zelo dobro podane in ne bomo hvalili nobenega posebej. Samo eno željo imamo, da bi nas igralci še večkrat popeljali iz vsakdanje enoličnosti v deželo pravljic in bajk, kjer se lahko brezskrbno veselimo in smejimo, kolikor nam da srce duška. Vsi smo šli zadovoljni na svoj dom. Igralcem pa kličemo navsilenje v deveti deželi!

Mi vsi pa vedno bolj spoznavamo, da pravo slovensko prosvetno delo n. pr. ni samo v lepem govoru, tega slišimo namreč tudi v cerkvi, ampak v vztrajni izobrazbi mladih ljudi v slovenskem jeziku, v nastopu bodisi pri petju ali pa v igri. Ta ustvarjajoča prosveta naj živi med nami in naj bi nas oživljala tudi v bodoče!

... in v Slovenjem Plajberku

Kot večletni naročnik „Našega tednika-Kronike“ sem nedeljo za nedeljo prebiral ta list in videl, da je po vsej Koroški — tudi v naših najbližjih sosednih farah — mladina na delu in prireja razne igre, le pri nas vse spi, čeprav smo tako zelo razvedrila potrebni. Večkrat sem se vprašal, ali naša mladina ni tega zmožna ali kje tiči vzrok?

Toda enkrat v začetku decembra se je slišalo tu in tam, da se tudi naša farna mladina uči neko igro. No, sem si mislil, ker tako dolgo nič ni bilo, gotovo ne bo bogve kaj. Toda hudo sem se zmotil. Na Štefanovo sem se nemalo ganjen nad lepo podano družinsko igro: „Počeni prstan“ vračal domov. Moram reči, da je tudi naša mladina sposobna za kaj takega in ne samo v sosednih farah. Čeprav so bili skoraj vsi igralci prvič na odru in vsebina igre ni bila lahka, so vsi od prvega do zadnjega svoje vloge zelo lepo izpeljali — tako — da smo res lahko bili vsi zadovoljni. Zato jim tudi na tem mestu izrečem iskreno zahvalo.

Prosim vas pa, da svojih talentov sedaj ne pokopljete, ampak pričakujemo, da se nam za pustno nedeljo spet predstavite s kakšnim veselim programom. Imamo smeha že pripravljene na koše, če bo treba. Dobro vemo, da brez žrtve to ne gre, toda če mladina hoče, je vsega zmožna.

Eden izmed gledalcev.

V belo prirodo

Si že doživel dan na beli, snežni poljani? V zdravem, ostrem zraku, v beli, čisti prirodi, ob upognjenih smrekovih vejah, na bleščočih kristalnih snežink in v soncu... Taka priroda je kot zdrava pesem ali kot čisto veselje ali kot prešeren nasmeh. In če hitiš na smučih preko te lepote, ti je v duši tako, da bi vriskal do samega neba. Zmerom sem imel občutek, da sem se v tej prirodi najbližje k čisti Lepoti in večni Dobroti in neskončni Ljubezni povzpeli.

Če moreš, če imaš smuč, pojdi tej pesmi v objem!

Nam je smučanje šport. Marsikje na Slovenskem pa je tudi živa potreba ljudi pri njihovem vsakodnevnem delu. Iz teh krajev je pradiralo smučanje in smisel zanj tudi med meščane in danes je smučanje že postal pravi slovenski narodni šport.

Najbolj znan in najstarejši smučarski kraj so Bloke. To je planota na Notranjskem, severovzhodno od Cerkljanskega jezera. Ivan Vajkard Valvasor omenja v svoji knjigi „Slava vojvodine Kranjske“, da je bilo smučarstvo na Blokah že v 17. stoletju razvito. Kronist pripoveduje, kako spretno krmarijo Bločani na smučih in da ni nikjer niti pri Slovencih niti pri drugih narodih v srednji Evropi v tem času opaziti tega naših ljudi, da se ob neprestanem izginjanju naših starin vsaj nekaj ohrani v spominu. In taki narodopisci lahko postanemo mi vsi, ki živimo dan na dan na podeželju. In ne majhno delo bomo opravili, če bi s takim narodopisnim delom, opisovanjem domačega življenja, pomagali spoznavati in študirati naše ljudsko življenje. Vsem, ki imajo dobro voljo, bo naš list vedno odprt.

Kaj vse narodopisca zanima? Vsaka malenkost, ki je v zvezi z življenjem podeželskih ljudi, je dobrodošel donesek k narodopisnemu študiju. Najprej ga bo zanimala lega vasi in njen značaj, potem še zlasti slovenska kmečka hiša, pohištvo, kuhinjsko orodje, gospodarska poslopja in poljedelsko orodje. Opazoval bo kmečko delo na polju in doma po letnih časih, opazoval bo pastirje, ribiče, lončarje pri delu in počitku. Posebno pažnjo bo posvetil narodni noši, ki je na prvi pogled najznačilnejša ljudska posebnost, še posebej pri nas na Koroškem je tako lepa in bogata.

S to stvarno ali materialno kulturo je seveda najtesneje povezana duševna kultura ljudstva, v katero najprej spadajo vsi izrazi družabnega življenja na vasi (družine, sorodstvo, vaška skupnost!) in najrazličnejši običaji in navade (pravni, ob cerkve-

športa. V tisti dobi so ga edino Laponci in Finci poznali. Valvasor tudi piše, da so prišli Bločani sami na to idejo. Da kronistova trditev drži, dokazuje tudi to, da imamo za smučiti in vse njih dele lepa slovenska imena.

Bločani, posebno stari očanci, nam vedo povedati, da je smučanje že zelo stara njihova navada. Že davno so bili naravnost prirasli na smučke in so se celo stari ljudje gibali na smučih hitro in spretno kot danes mladi športniki, če ne celo hitreje. Njim so namreč smuč — marsikje še danes — služile za vse: na njih so hiteli k maši, nosili so žito v mlin, na smučih so šli za pogrebom in podobno.

Nekdaj so imeli Bločani svoj vsakoletni smučki praznik. Na svečnico so se zbrali njih praznikih, družinski običaji ob rojstvu, poroki in smrti). V tesni zvezi z običaji je ljudsko verovanje in vraže, ki so včasih tako vsakdanje, da jih prezremo. Tudi igre, otroške kot odraslih, so del duševne ljudske kulture, sploh pa ves razvoj našega kulturno-prosvetnega življenja. Največji delež pa ima seveda sam ljudski jezik, ljudske pesmi, pripovedke, pravljice, bajke, pregovori in reki, za katere je bilo med nami vedno dovolj zanimanja.

Na tem koščku slovenske zemlje se moramo danes še posebno zanimati za narodopisje. Ne samo da to slovensko ljudsko življenje spoznamo in študiramo, ker je najvernejša podoba našega narodnega življenja, poskrbeti moramo tudi, da se vse te naše kulturne vrednote in posebnosti, ta naš narodni zaklad, ne pozabi in umre, zakaj s tem odpremo tujcu vrata na stečaj v našo zemljo. Imamo sicer nekaj strokovnjakov, ki verujejo naše narodno-kulturne dobrine pred izgubo. Toda tudi mi sami, predvsem kulturni delavci, se moramo zanimati za takšne in podobne stvari. Pišite radi o zgoraj navedenih razmerah in razvoju na vasi ali pa pošiljajte gradivo Krščanski kulturni zvezi, ki ga bo obrnila v prave svrhe in ga čuvala kot dragocen narodni zaklad. S.

Naše prireditve

CELOVEC

V nedeljo, dne 17. februarja 1957 priredi Slovensko kulturno društvo v Celovcu v Kolpingovi dvorani

PUSTNO PRIREDITEV

Na sporedu je igra, srečolov in ples. Rezervirajte ta večer.

VABILO

Katoliško prosvetno društvo v Globasnici vabi na veseloigro „NEDELJSKI IN DIVJI LOVCI“, ki jo ponovi v nedeljo, dne 27. januarja 1957 pri

SERCERJU V SMIHELU.

Kulturna prireditve se prične v nedeljo ob pol 3. uri popoldne. Vsi od blizu in daleč ste dobrodošli!

smučarji in smučarke, stari in mladi. Najprej so se najedli „povance“, to je neke vrste pogača, potem pa so ves dan vsi skupaj smučali, se razigrani smejali in veselili, se lovili, hiteli čez drn in strn. Bili so tako spretni, da vedo nekateri Bločani povedati tudi to, da so se vozili na smučih na lov in so zadeli srno z lahkoto tudi med vožnjo. Najbrže se je prav z Blok razširilo smučanje tudi v druge predele Slovenije. Danes že ni kraja, ki bi ne poznal smučič. Ni pa sicer imelo to smučanje kakega vpliva na razvoj smučarstva med Slovenci. Bločanje niso v vseh dolgih letih dosti izpopolnili svojih smučič, prehitro jim je minil zimski čas, da bi se kaj dalj ukvarjali s svojim vozilom. Postali pa so pozorni na smučič mladi športniki, ki so v poletnih mesecih hodili v planine, v dolgih zimskih dneh pa so zmerom bolj pogrešali svežega zraka. Zanimanje za ta šport je vedno bolj raslo in kar so imeli Bločanje nekoč na svečnico, so imeli zdaj športniki vsako nedeljo. Zimska krajina ni bila več osamela, vznožja planin niso bila tudi pozimi nič več mrtva in tiha in celo vrhovi so dobili svoje zimske obiskovalce. Človek je dobil spet stik z naravo, iz zatohlih sob in zakajenih, meglenih predmestij je hitel k soncu, k svežosti, zdravju nasproti.

Kmalu so začeli športniki tekmovali v spretnosti na smučih, v hitrosti, v skoku. Iz teh smučkih skokov so se polagoma razvili smučki poleti ali smučko jadrnanje, ker se je skok zvečal in je smučar letel po zraku 100 in več metrov. Ti smučki poleti so za smučarja posebno doživetje. Zdrži po strmini in potem plava po zraku, brez kril in padala, nekam globoko v dolino. Povsem se zaveda svoje poti, zbran je kot nikoli in ve, da mora leteti lepo in pristati mirno.

Za take smučke polete mora biti seveda zgrajena primerna skakalnica. Planica v Sloveniji je svetovnoznana in je bilo že nesteto mednarodnih tekmovalj tam gori. Zgradil jo je slovenski inženir Bloudek. Poleg svetovnih prvakov, ki obiskujejo vsako zimo Planico, je seveda tam največ domačih smučarjev. Pokljuka, Pohorje, Planica, to so tri imena in trije kraji slovenskih smučarjev, ki so največkrat izgovorjeni in najbolj obiskani. Na Koroškem pa imamo Slovenci svojo skakalnico v St. Janžu v Rožu. Tudi skakalnica na Satnitzu je od časa do časa dobro obiskana.

Če smo Slovenci tako zgodaj že smučarstvo poznali, ga vžubili in razvili, smo tudi v mednarodnih smučkih uspehih zavzeli častno mesto. V vseh panogah smučanja so slovenski športniki dosegli lepa mesta.

Po letih vojne, ko se je tudi beli šport moral umakniti grmenju topov in regljanju strojnici, so smučarji začeli spet znova. Bela priroda ho spet zokrepila moči, utrdila zdravje ter razveselila in sprostila utrujena srca.

P * I * S * A * N * O * B * R * A * N * J * E

ERNEST LEGOUVE:

PURANOVA NOGA

Deset let mi je bilo. Stanoval sem v zavodu. Vsak teden sem prinesel od starišev veliko vsoto petnajstih vinarjev, s katerimi sem si kupoval zajtrk, kajti v zavodu smo dobivali za ta obrok samo košček suhega kruha.

Ko se nekega ponedeljka vrnem v zavod, najdem nekega svojega tovariša (še se spominjam njegovega imena: zval se je za Conture) z ogromno puranovo nogo.

Čim me je opazil, je že vpil: „Pridi gledat, pridi gledat!“

Stekel sem k njemu: v rokah je stiskal zgornji del noge in če je le količkaj mignil z desno roko, so se štirje kremplji odprli in se zaprli kakor prsti na človeški roki. Osupel in začuden sem obstal: „Kako se more pregibati mrtva noga? Kako jo more premikati?“ Zdelo se mi je, da gledam čudež. Ko je tovariš, ki je bil starejši in zlobnejši od mene, opazil, da je moje navdušenje priklopelo do vrhunca, je spravil svoje čudo v žep in izginil. Tudi jaz sem šel na svojo stran, a bil sem zamišljen in neprestano sem videl, kako mi plava pred očmi noga kot neka prikazen.

„Ko bi jo jaz imel,“ sem si govoril, „bi se kaj kmalu naučil, kako se pregiblje. Conture ni nikak čarovnik. Pa — kako bi se zabavali!“

Nisem mogel več strpeti. Stekel sem k tovarišu.

„Daj mi nogo!“ sem ga zaprosil z glasom, kateremu se ni bilo moč ustavljati. „Lepo te prosim!“

„Nogo? — nogo da bi ti naj dal? — Zgini!“

Njegova zavrnitev je še bolj razpalila moje poželenje.

„Nočeš mi je dati?“

„Ne!“

„Že dobro! — Pa mi jo prodaj!“

„Da bi ti jo prodal? Za koliko?“

Začel sem šteti v žepu denar, ki sem ga imel za en teden.

„Pet vinarjev ti dam zanjo!“

„Pet? — za tako nogo? Ali se hočeš norca delati iz mene?“

Zopet je prijel svoj dragoceni predmet in začel pred menoj tisto očarujočo igro, kot da bi mahal s pahljačo. Moja strast pa je postajala vedno silnejša.

„Pa naj bo, dam ti deset vinarjev zanjo!“ „Deset?“ je povzel prezirljivo. „Le poglej!“

Štirje kremplji so se raztezali in krčili...

„Pa povej vendar, koliko hočeš!“ sem mu rekel, ves tresoč.

„Štirideset vinarjev ali pa nači!“

„Štirideset!“ sem govoril sam pri sebi. „Štirideset vinarjev! To je skoraj tri tedne za zajtrk. Nak, preveč je!“

„Kakor hočeš!“ noga je izginila v njegov žep, obrnil se je na peti in odšel.

Skočil sem za njim: „Petnajst!“

„Štirideset!“

„Dvajset!“

„Pet'ndvajset!“

„Štirideset!“

„Oh, vrazji Conture, kako lahko mu bo hoditi po svetu, ker je že tako dobro poznal človeško dušo! Vsakokrat, ko je strašna beseda „štirideset“ udarila ob moje uho, je odnesla nekaj moje upornosti.“

„Na, naj bo štirideset!“ sem kriknil. „Daj mi jo!“

„Najprej daj denar!“ je odvrnil oni.

Položil sem mu na roko petnajst vinarjev, ki bi jih naj imel za en teden, za ostalo pa mi je napisal listek. Prekajenec, že s 14 leti je bil trgovec... Potem je slednjič le potegnil iz žepa dragoceno stvar in spregovoril: „Na, tu jo imaš!“

Kako je bilo v minulih časih na Radišah

(Po zapiskih L. P. priredil *)

Orožniki (žandarji)

Naša občina spada v okoliš (rajon) orožniške postaje v Zrelcu. V ustnem izročilu se ni ničesar ohranilo o prihodu orožnikov v naše kraje. Vsekakor pa je ustanovitev oborožene službe za vzdrževanje pravne varnosti imela velik vpliv na življenje po naših krajih.

S prihodom orožnikov se je javni red in splošna varnost zelo dvignila na našem podeželju. Prej so bila mala in med seboj oddaljena naselja, prav posebno pa samotne kmetije v hribovitih predelih, izpostavljene različnim nevarnostim. Spričo tedanjih neurejenih razmer ni manjkalo potepuhov, beračev, klatežev, ciganov, postopačev in drugih delomrznežev. Zato so bili pretepi, vlomi, tatvine, ropi in celo umori kaj pogosti. Prebivalci samotnih domačij so bili posebno izpostavljeni in pogosto brez obrambe pred temi nepridipravi.

S prihodom orožnikov se je vse to temeljito spremenilo. Zlikovce so zelo zasledovali in, ako so jih ujeli, so bili strogo kaznovani, kot je to določala postava. Vsa kazniva dejanja so natančno preiskovali in tudi v ljudeh se je ustalil nek občutek varnosti.

Kljub temu pa orožniki med poštenim in miroljubnim slovenskim ljudstvom niso uživali zaupanja in priljubljenosti ter niso imeli z njimi povezave, ki bi tudi njim samim zelo olajševala izvrševanje službe, ki je itak namenjena v dobrobit ljudstva.

Ljudstvo je gledalo v orožnikih prestroge in brezobzirne izvrševalce črke postave. Preveč so se vtikali v malenkostne dogodke vsakdanjega življenja in stikali za vsemogočimi prestopki in prekrški. Ljudstvo je pač bilo prepričano, da gre življenje pogosto svojo pot in se ne meni za učene paragrafe zakonov, ki so jih skovali oblastniki po me-

Hlastnil sem po njej... Čez nekaj sekund sem — kot sem že sprevidel prej — spoznal njeno skrivnost.

Potegoval sem kito prav tako dobro kot Conture. Nekaj časa sem se zabaval kot neumen, po dveh naslednjih minutah me je zadeva že manj zanimala, po treh minutah me ni več skoro nič zanimala, po štirih minutah pa me sploh ni več mikala. Vlekel sem še vedno za kito, ker sem pač hotel imeti obresti od svojega denarja. Prihajalo je razočaranje. Za njim se je priplazila žalost. Nato obžalovanje, potem pa misel na tri dolge tedne ob suhem kruhu in nazadnje še zavest lastne bedastoče — vse to se je polagoma spreverglo v grenko ogorčenost, kateri se je pridružila še jeza. Z resničnim sovraštvom sem tiščal predmet svojega prejšnjega poželenja; po desetih minutah sem ga zagnal čez zid, da bi bil bolj gotovo prepričan, da mi ne bo več prišel pred oči!

Odkar nimam več deset let, sem se že čisto spomnil na ta dogodek in mnogokrat sem še našel v sebi otroka s puranovo nogo.

stih. Ljudje so pričakovali od orožnikov, da bodo to spoznali ter manjše prestopke, ki niso bili storjeni iz zlega namena ali preišljenega upiranja zakonom, spregledovali. V tem pogledu so bili tudi orožniki, ki so bili po rodu Kranjci — in pod nekdanjo habsburško monarhijo jih je bilo več v našem kraju, prav posebno strogi in neusmiljeni ter zaradi tega med ljudstvom še manj priljubljeni kot ostali.

Povečini so pa orožniki gledali od zgoraj navzdol na naše priprosto kmečko ljudstvo ter z njim postopali zelo brezobzirno in prezirljivo, posebno kadar so imeli pred seboj kakega neukega človeka.

Kako se moraš vesti pred „špicijem“

Zato je ob pogledu na bližajočega se „špicija“ — tako so za hrbotom imenovali orožnike, ker so nosili čelade, ki so na sprednjem koncu imele okrog 4 prste dolgo kornico („špico“), podobno kot jih imajo še danes čelade požarne brambe — vsakega kmečkega človeka zaskrbelo: Kaj neki hoče sedaj „špicij“ od mene? — Orožniki so povsod, če je bilo le mogoče, v občevanju z ljudstvom, rabili nemščino, čeprav je bilo med njimi mnogo rojenih Slovencev. Šele kadar so videli, da z nemščino nikamor ne pridejo, ker so pač do prve svetovne vojne ljudje po naših krajih le za silo lomili nemščino, ženske in stari ljudje pa je sploh niso razumeli, so orožniki pri izvrševanju njihove službe presedlali na slovenščino, ki je za marsikoga bila njegov materni jezik, katerega se pa je očitno sramoval.

Prenekateri priprosti Slovenec je šele na sodnji bridko občutil posledice pomanjkljivega zasliševanja v nemščini po orožnikih. Ker sam ni dobro znal nemško, ni mogel temeljito razložiti vsega, kar bi bilo treba in bi šlo njemu v prid. Orožniki so pa pisali

BESEDA BOŽJA —

Zemlja, kaj utripa srce plaho v grudih tvojih?

Veš, da vsa in z vsem v rokah si mojih! Vi, mogočnejši, ki strašite z „atomy“ — veste li, da roka moja vašo silo zlomi —?

Milk a

zapisnike, kot se je njim zdelo prav; in vedno in povsod pa tudi niso bili nepristranski, posebno kadar sporna zadeva ni bila jasna in imela več ali manj politično ozadje.

Zato je ljudstvo o orožnikih imelo svojevrstno mnenje. Tako na primer je veljalo pravilo: Pred „špicijem“ govori čim manj, tem bolje bo za te. — Ako te izprašuje o tem ali onem, je najbolje, da mu odgovoriš: Ničesar nisem videl in ničesar slišal.

Po ljudskem mnenju bi marsikateri prepričan med sosedbi bil kmalu pozabljen, ako se ne bi bili vmešali vmes orožniki in končno sodnja. Kajti s tem so bili zvezani stroški in kazni, ki so potem prepade med sprtimi sosedbi le še poglobili. Nek star kmet si je postavil to pravilo: Ako pride orožnik službeno k tebi, se pred njim pobožno prekrizaj in vzdihni na božjo pomoč. Če pa si v gostilni in že malo vinjen, pa prisede k tebi „špicij“ v civilu, tedaj se prekrizaj in vzdihni trikrat.

Policija

Dočim je potrebo in koristnost orožnikov ljudstvo še kljub vsemu priznavalo, je pa mrzilo policijo v Celoveu in se je ogibalo. Prihajali so v stik z njo, kadar so prinašali na trg svoje pridelke, priganjali živino na sejme ali sicer imeli kake opravke v mestu. Zdelo se jim je popolnoma nepotrebna ustanova, ki je samo zato tukaj, da stika za ubogimi kmeti po gostilnah in cestah jim gleda na prste pri prodaji njihovih pridelkov ter išče prestopke, da jih potem strogo kaznuje.

V resnici je bila policija še mnogo bolj brezobzirna do okoliških kmetov kot orožniki po vaseh, ki so vendarle stalno živeli med njimi in jih poznali. Večkrat je prišlo do sporov med policaji in kmeti, bodisi na trgu ali pa v gostilnah. Ti spori so se vedno slabo končali za kmete.

Zato so si pa kmetje izmislili drugačno povračilo. V minulem stoletju se je večkrat zgodilo, da je kak kmečki korenjak počakal večera v mestu. Ko se je znočilo, se je na kakem samotnem kraju (takrat je bila mestna razsvetljava zelo pomanjkljiva, a malo izven mestnega središča je sploh ni bilo —) počakal policaja in nad njim znesel svojo morda dolgo zadržano jezo. Potem ko ga je temeljito premikastil s svojimi od kmečkega dela utrjenimi pestmi, ga je pustil ležati, da se v nočnem hladu počasi zave, sam pa se je odpravil proti domu.

Policija je bila takrat v Celovcu mestna ustanova in orožniki takih podvigov, za katere povrh vsega prizadeti policaji tudi niso imeli priči in dokazov, niso preveč vneto zasledovali. Ljudje so pa te korenjake slavili kot velike junake. (Dalje)

F. GRIVSKI:

6

Vozniki POVEST

Popoldne so v vasi ropotali vozovi. Iz kolnic so privlekli močno okovane preme z zarjavelim železjem. Bilo je kakor v kovačnicah. Tesali so ročice, spletali okrog njih močne, za prst debele verige, pritrjali cepine, mazali kolesa in popravljali komate. Pred kovačnico je stalo troje parov rejnih volov. Drugega za drugim so stiskali v leseno stajo, jim dvigali noge in kovali gladke, na koncu zakrivljene podkve. Še preden je Luka odzvonil avemarijo, so stali vozovi pripravljene. Gregor je obesil pod voz veliko vago in na prvo premo privezal zakajeno svetilko. Zadnja prema je nosila velike vreče, natlačene s senom.

Zena je zavijala v culo kruha in pršute pa še kanglico vina za žejo. Vse je bilo pripravljeno, celo velik pušpanov bičevnik je visel nad komati.

„Kaj pa njive?“ je vprašala gospodinja.

„Njive so vaše!“ je zaničljivo odrezal Gregor.

Navili so staro uro, da bi klicala ob dveh, pogasili so ogenj, upihnilo luči in legli k počitku.

Še pri temi so vstali, poklicali drug drugega, nakrmili, spili zavrelo dišeče mleko z rumenim turščičnim kruhom ter napregli.

„Bog in sveti križ božji!“ je po stari navadi z bičevnikom po tleh zarisal Gregor križ in pognal. „Srečno vozi in pazi!“ je zaklicala žena na pragu.

Niso še zapeli petelini, ko so po klancu držali trije vozovi. Tihno jutro so dramile rožljajoče verige in škipajoče zavore. Iz hiš so skozi okno svetlikale luči, na hišnih pragih so pa stale tri žene in zaskrbljene zrle za možmi, dokler jih ni zakril ovinek.

S klanca so zavili na strmo cesto. Povođenj jo je razorala, da so težka kolesa v jamah odskakovala. Sredi gore so počivali. Podložili so pod zadnja kolesa kamenje in posedli. Po dolini je zvonilo sveto jutro, dan se je delal in izza vrhov so silili rdeči žarki ter se prelivali med skalami.

„Vročje bo!“

„Kar poženimo! Bistahor!“

Ob vozeu so molče stopali gospodarji. Da bi odgnali misli na košnjo, so brez potrebe kričali nad živino in pokali z biči. Voli so se potili, z repi in gobci odganjali nadležne obade in sredi dopoldneva privlekli vozove v senčnat gozd, kjer so v visokih skladovnicah ležali težki krlji. Odpregli so živino, obrnili preme, razpregli verige in za-

čeli nakladati. Drug drugemu so pomagali valiti na voz težka debela. Zrahljali so jih, zabilili vanje železne iglice in posedli med maline. Razvozljali so cule in jedli. Tudi voli so prežvekovali v senci dišeče seno.

„Začetek je hud!“

„Naj le bo! Privadili se bomo! Za denar se je vredno potruditi!“

Takoj popoldne so pognali. Kolesa so škripala pod težko in drobila kamenje po cesti. Vsi prašni in žejni so vozniki vrteli zavore in na debelo požirali prah, ki se je dvigal v pekoči soparici. Pod večer so srečno pripeljali hlode na žago. Zmerili so vsak voz, razložili in pognali v klanec proti domu.

Tako je šlo dan za dnem do novembra, ko se je v mrzli megleni zástavi razvezala burja in nanesele cele kupe snega v zavetja ob cesti. Dan je bil enak dnevu. Zjutraj v gozd, zvečer domov. Utrujeni so legli v lubnice in komaj spočiti so drsali ob vozu.

Samo v sobotah se je enakomerno življenje prelomilo. Gospod Ernest je plačal: ni bilo bogvekaj, toda denar je pa le bil. Z njim so popravili vozove, plačevali kovača, posedali v gostilni pri Ludviku pa še domov prinesli ženam, da se je poznalo pri gospodinjstvu. Brez nesreče pa le ni šlo. Suhljatemu Petru so hloidi zmečkali nogo. Stokajo-

čega in okrvavljenega so pripeljali domov. Bič je velel prinesiti. Slovesno ga je izročil starejšemu fantu Janezu: „Odslej boš vozil ti! Odnehali pa ne bomo!“

Misel na vožnjo se je zajedla v glavo vsem moškim pod goro. Na njive niti mislili niso več. Po razorih so se sklanjale samo ženske. Tudi Tilka je morala pleti, osipati in žeti. Pridelke je bil pičel. Prav lahko so na večer speljali domov tiste klase, kar jih ni omlatila toča. V vinogradih je rasel plevel. Potrgali so redke grozde in jih zmastili v stikalnici. Za domačo potrebo je bilo dovolj pridelka, kar je pa primanjkovalo, so kupovali sproti v prodajalni. V jeseni so preorali njive ter jih dobro pognojili. Spomadi jih bodo posejali z deteljo ali ovsom, to bo več neslo kakor žito, ki je vedno v božjih rokah, tako so se namenili.

Pogovor o letinah in pridelkih se je zasukal. Govorili so le o komatih, vozeu, sejmih in volih. Kmalu so začeli sanjati o konjih, ki so hitrejši. V nedeljah so posedali ob temnih stopnicah, ki so vodile na prižnico. Samo oznanila so poslušali ob priprtih vratih, nato so pa posedli po deskah božjega groba, ki je bil spravljen nad zakristijo. Celo pridigo in dobršen del maše so razpravljali o volih, podkvah in zadnje čase tudi o konjih. (Dalje)

KNEŽJI KAMEN

(Iz zbirke Johanna Gottfrieda Herderja „Stimmen der Völker in Liedern“.)

KMET:

Kdo je tisti, ki s častjo prihaja
semkaj ves v zastavah in banderah?
Oblačilo res ima preprosto,
palico in svoj klobuk pa v roki,
semkaj peljejo pred njim konjiča,
zraven pa marogastega bika.
A za njim bleščijo se čelade
in perjanic šopi plapolajo
spremstva, ki v oklepih svojih z meči
v zlatu se in srebru blesketaje
sem na iskrih konjih jaše.

SEL:

Oča, glej, deželni knez prihaja!

KMET:

Knez dežele? Jaz pa knez sem kamna,
ki stoji na moji dedni njivi,
kruha daje ta vsej naši hiši,
kruha, ki ga v svojem znoju služim.
Ali oče naše je dežele?
In sodnik pravičen? Za blaginjo
in svobodo mu podložnih skrb bo?
Ali je zaščitnik vere prave,
vdov, sirotam oče?

SEL:

To postal bo.

KMET:

Ali je dovolj močan, kreposten,
da ostal bo reven kakor zdaj je,
samo da skrbel bo za podložne?
In da v svoji skrbi za podložne
živel le od konja in od bika,
za pravico svojih le skrbel bo
in ne zase.

SEL:

Amen! To postal bo!

Danes je knežji kamen
v koroškem deželnem muzeju
v Celovcu.

KMET:

Zdaj naj najprej mi dokaže,
s kakšno le pravico s kamna
me odtod pregnal bo.

KNEZ:

Srebrnikov šestdeset dobiš, obe živali
in obleko, moj klobuk in čevlje,
hiša, njiva bosta prosti davka.

KMET:

Torej dobro, ti odstopam kamen,
sodni bo to in tvoj knežji prestol.
Bodi ti sodnik nam vsem pravičen,
vladaj nam z dobroto in ne s silo!

SEL:

Knez dežele! Sedi zdaj na prestol,
primi meč, zamahni na vse kraje,
da pravično sodil boš podložne,
ki svoj dom imajo tu okoli,
da zaščitnik boš ti vere prave,
vdov branilec in sirotam oče,
ki jim boš očetovsko pomagal,
če prosili bodo te pomoči.
Zdaj priseži!

KNEZ:

Bogu zdaj prisegam,
z mečem bom zamahnil proti vzhodu,
na zapad, na jug in še na sever,
da podložnim dober bom kot oče,
vero pravo ščitil bom do smrti,
vdovam in sirotam bom pomagal,
njih zaščitnik bom in knez pravičen.
Da bom zmož delati to vedno,
v to mi Bog pomagaj!

LJUDSTVO:

Amen, oče!

Materina beseda

Moja mati že počiva na samotnem kmečkem pokopališču — prihodnjjo pomlad bo njen grob drugič ozelenel. Njena usta so nema, odkar ji je obstalo srce v prsih in so misli obmirovale v glavi. Nikdar ne bom več slišal njene besede, ki bi izpovedovala skrbi in trpljenje, veselje in ljubezen, žalost in zaupanje.

A ko me bo teplo ali božalo življenje, ko bom stal pred velikimi vprašanji in nalogami — z istimi besedami ko nekdanj mo-

ja mati bom izražal svoja čustva in misli. Razumel me bo vsak Slovenec in vsaki Slovenki — od Soče do Rabe in od Drave do Kolpe — bo moja govorica umljiva. Govoril bom z besedami, ki me jih je naučila mati. Morda bodo te besede bolj zlikane in bolj slovniško pravilne — zakaj moja mati je bila kmečka ženska. Morda bom govoril bolj z besedo naših pesnikov in pisateljev. Da, ali seme, ki se iz njega razrašča moja slovenščina ko cvetoče drevo, je vsadila mati, ko me je v dolgih večerih pri peči učila „Oče naš, kateri si v nebesih...“ ali mi pravila pravljico o dveh studenčkih, iz katerih izvira vodica navzgor — pa mi je v

temi poiskala in otipala oči in jaz sem se čudil in pil njene besede...

Slovenski besedi materini, tako polni lepote in vsebine, spominov in občutkov, bom vedno služil kot najvdanejši svečenik. Oznanjal jo bom, razkrival njeno bogastvo in ubranost, prizadeval si bom, da bi nam ona vnovič postala in za vselej ostala vez bratstva, edinosti in ljubezni. Dolga stoletja nas je ohranjala in izoblikovala nas je v narod. Kakor je živela, preden sem bil jaz, tako naj se glasi po Slovenskem tudi potem, ko bo sedanji naš rod že davno počival v materi zemlji — ob prednikih, ki so morda za materino besedo darovali svoja življenja.
A. J.

Zahvala

Iskreno se zahvalim vsem, ki so ob težki izgubi, ki me je zadela s smrtjo mojega ljubljenega očeta, sodarja

Jakoba Ogris

P. D. HUTMAN-A NA KOCUHI
PRI ŠMARJETI V ROŽU

sočustvovali z menoj. Posebna zahvala velja prav vsem, ki so spremili mojega rajnega očeta v tako lepem številu k zadnjemu počitku in se udeležili pogreba ter se ga spominjali v molitvi in pri sv. daritvi.

Žalujoča HČERKA

MALI OGLASI

VSAKA BESEDA STANE 1.10 S (IN 10% DAVKA)

Poudarjene besede in take z več kot 15 črkami stanejo 2.20 šil (in 10% davka). — Naročilo malih oglasov naslovite na upravo „Našega tednika“, kjer mora biti najkasneje do vsakega ponedeljka zvečer. Oglas morete naročiti tudi telefonsko (Celovec št. 43-58).

175 Goggomobil-ov zapusti vsak dan tovarno

Zahtevajte tudi Vi poskušno vožnjo s tem trpežnim malim avtom!

Portofrei einsenden! **COUPON**
für den Goggomobilprospekt

Name: _____ Anschrift: _____

Ce pošljete ta kupon, dobite brez plačno barvni prospekt za Limousine in Coupé od Goggomobil-zastopstva

Motor-Mayerhofer villach, Gerbergasse

KINO

CELOVEC-KLAGENFURT
STADTTHEATER

25. do 28. 1.: Cinemascope-barvni film: „Lockende Tiefe“, (ni za mladino).
29. do 31. 1.: Cinemascope-barvni

film: „Flucht nach Burma“, (ni za mladino).

PRECHTL

25. do 31. 1. Barvni film-opereta: „Wo die Lerche singt“.

VOLKSKINO

Od 25. 1. naprej Cinemascope film: „Der Kurier des Zaren“.

KAMMERLICHTSPIELE

Od 22. 1. naprej: „Gefangene des Stromes“.

WULFENIJA

25. do 28. 1.: „Wo der Wildbach rauscht“, barvni film v SuperScope, (ni za mladino).

29. do 31. 1.: „Heisser Atem“, barvni film v SuperScope, (ni za mladino).

PLIBERK

26. do 28. 1.: „Deutschmeister“, 29. do 30. 1.: „Das verlassene Dorf“, (ni za mladino).

POROKA

Za vsako nevesto primerne okraske za glavo, novosti v nevestinih pajčolanih, mirte, za camarje, velika izbira v strokovni trgovini „PRINZESS“, Klagenfurt, Alter Platz 34.

Crke za portal pri Jenoeh, Tudi Neon-razsvetljava. Klagenfurt, Herrengasse 14

ZENITEV

Fant v starosti 36 let bi rad spoznal kmečko dekle v starosti od 25 do 30 let, ki ima voljo se poročiti. Vpoštev pridejo dekleta, ki imajo svoje gospodarstvo ali vsaj stanovanje. Vdove in dekleta z enim ali dvema otrokoma niso zadržek. Ponudbe pošljite na upravo „Našega tednika“ pod značko „Dolgo sem odlašal ta korak“.

LLOID AVTOMOBILI

Deželno zastopstvo, delavnica in skladišče za nadomestne dele

A. KRAINER

KLAGENFURT, Ankershoferstr. 57, tel. 44-71

Prispel je model 57. Zahtevajte poskusne vožnje. Na željo pošljemo prospekt!

INVENTURNA RAZPRODAJA

ob globoko znižanih cenah pri

WALCHER

Klagenfurt, 10. Oktober-Strasse 2

MOŠKA, DAMSKA IN OTROŠKA OBLAČILA!

LODRON

Strokovna trgovina za vaš dom

Beljak — Villach, Lederergasse 12
Prešite odeje (kovtri) — modroci — posteljno perje — inleti — posteljno blago — flanelaste rjuhe — blago za pregrinjala in pohištvo — preproge in tekači — podloge za tla. — Kvalitetno in poceni

Zimska razprodaja
od 26. januarja naprej. Čudili
se boste nizkim cenam v vaši
priljubljeni trgovini

L. MAURER
KLAGENFURT, Alter Platz 35

Oglašuj v našem listu!